

ՄՀԵՐ ԱԲԵԴՅԱՆ

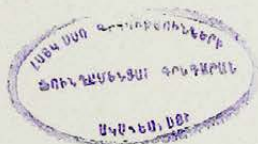
ԼԻՆՈՓՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

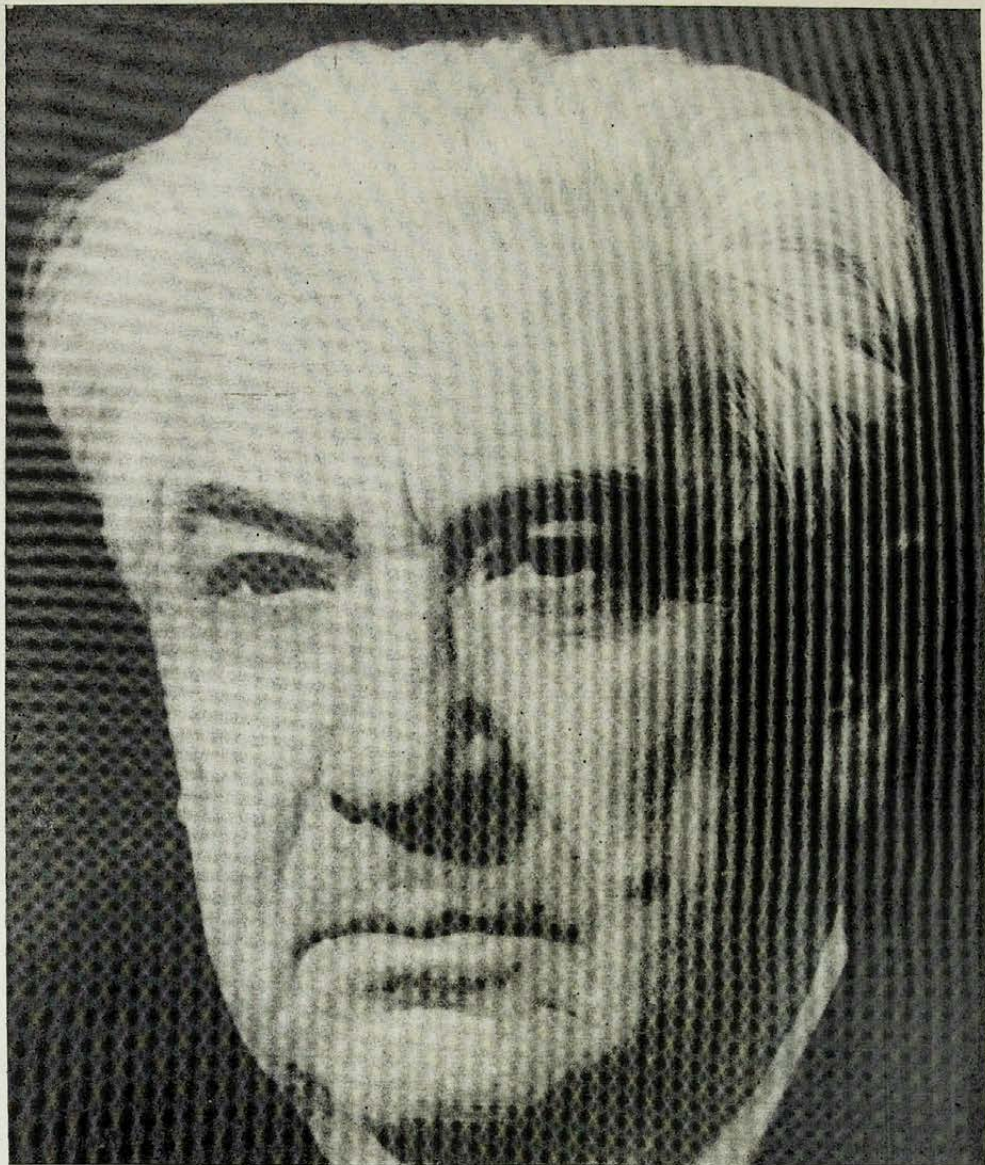

ՄԴԵՐ ԱԲԵԴՅԱՆ • ՄԴԵՐ ԱԲԵԳԽԼԱՆ

ЛИНОГРАФИИ

ЛИНОКУТС

Մ. ԱԲԵԴՅԱՆ
M. АБЕГЯН
M. ABEGIAN

1977

ՄՀԵՐ
ԱԲԵՂՅԱՆ

ԼԻՆՈԳՐԱՎՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

МГЕР
АБЕГЯН

ЛИНОГРАВЮРЫ

МНЕР
АВЕГНІАН

LINOCUTS

A $\frac{III}{6196}$

ԳՄԴ 85, 1Է8 (2Ար) 7
Ա. 184

Կազմող՝ Ն. ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ
Առաջարկի հեղինակ՝ Ն. ՆԵՐՍԵՍՈՎ

Составитель: Н. СТЕПАНИАН
Автор предисловия Н. НЕРСЕСОВ

Compiled by N. STEPANIAN
Introduction by N. NERSESOV

4806040000 (1Է8)
705 (01) 80 — 0

ISBN 5—550—001. 74—8

© «Սովետական գրող» հրատարակչություն, 1988
© Издательство «Советакан грох», 1988
© Publishing house "Sovetakan grogh" 1988

...ես ուզում եմ միշտ լինել Արդիական: Ձգտում եմ, որ
ինձ Շրջապատող իրականությունը դառնա իմ ստեղծագոր-
ծություն սկզբնականությունը, բովանդակությունը:

...ես Հասարակաց եմ, որ Արդիական է Արժանապատե-
հականացնելը, լինել ներկա դարձրելու երգիչը:
Առանց Պատկերավորման նոր ձեւեր որոնելու: Եվ, իհարկե,
ՇԱՏ Ավելի դժուարին է գտնել դրանք, եթե դու Առաջիկա
ես դրել Պատկերել նոր կերպով, ԲԱՑԱՀԱՅՑԵԼ ՆՐԱ ՆՈՐ ԲՈ-
ՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ:

ՄՀԵՐ ԱԲԵԳՅԱՆ

Մոսկվա, 1959

...Я ХОЧУ ВСЕГДА БЫТЬ СОВРЕМЕННЫМ. Я СТРЕМ-
ЛЮСЬ, ЧТОБЫ ОКРУЖАЮЩАЯ МЕНЯ ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТЬ
СТАЛА ПЕРВОИСТОЧНИКОМ МОЕГО ТВОРЧЕСТВА, ЕГО
СОДЕРЖАНИЕМ.

...Я УБЕЖДЕН, ЧТО НЕЛЬЗЯ ОТОБРАЖАТЬ СОВРЕМЕН-
НУЮ ЖИЗНЬ, БЫТЬ ПЕВЦОМ СОВРЕМЕННОЙ ЭПОХИ,
ЕСЛИ НЕ ИСКАТЬ И НЕ НАХОДИТЬ НОВЫХ ИЗОБРАЗИ-
ТЕЛЬНЫХ ФОРМ, И, КОНЕЧНО, ГОРАЗДО ЛЕГЧЕ, ПРА-
ВИЛЬНЕЕ И БЫСТРЕЕ НАХОДИТЬ НОВЫЕ ФОРМЫ, ЕСЛИ
СТАВИШЬ ЗАДАЧУ ИЗОБРАЗИТЬ НОВУЮ ЖИЗНЬ, РАС-
КРЫТЬ ЕЕ НОВОЕ СОДЕРЖАНИЕ.

МГЕР АБЕГЯН

Москва, 1959

...I ALWAYS WANT TO BE WITH THE TIMES. I STRIVE
TO MAKE REALITY SURROUNDING ME THE SOURCE OF MY
ARTISTIC ENDEAVOURS, ITS CONTENTS.

...I AM CONVINCED THAT ONE CANNOT REPRESENT CON-
TEMPORARY LIFE, BE THE EXPRESSER OF THE PRESENT
EPOCH, WITHOUT SEEKING AND FINDING NEW PICTORIAL
FORMS. AND CERTAINLY, IT IS MUCH EASIER TO FIND THEM,
IF ONE SETS THE TASK BEFORE HIMSELF TO DEPICT THE
NEW, TO REVEAL ITS CONTENT.

MHER ABEGHIAN

Moskov, 1959

ՄՀԵՐ

ԱԲԵՂՅԱՆԻ

ԱՐՎԵՍՏԸ

Արդիականության արտացոլման ձևերի բազմազանության մեջ, որ ներկայացնում է սովետական բազմազգ արվեստը, խիստ կարևոր առաջնություն է կյանքի բանաստեղծական մեկնաբանությունը: Ազգային մյուս դարրոցների հետ մեկտեղ մեծ մոտեցման տաղանդավոր դրսևորումներով է հանդես գալիս նաև ժամանակակից հայ արվեստը:

Այստեղ արժանավոր տեղ ունի Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական նկարիչ Մհեր Մանուկի Արեղյանը:

Այս նկարչի նախասիրած ժանրը բնանկարն է: Հայ պլաստիկական դպրոցի ուրիշ շատ վարպետների նման նա բնությունը պատկերում է առավելապես էպիկական եղանակով, բայց և միաժամանակ նրա անհատական հատկանիշը բնության բնարական ընկալումն է: Հայրենի լեռնաշխարհի անկրկնելի գեղեցկությունը նա մշտապես հաղորդում է որդիական սիրով ու հիացումով:

Հայաստանի լեռնային բնապատկերներում մարդու աչքը միշտ թուլում է լուսավորության շարունակ փոփոխվող բնույթը: Այն առաջացնում է գունդրանգների անվերջանալի բազմազանություն՝ պայմանավորված օդային թափանցիկ միջավայրի տարբեր վիճակներով: Բանաստեղծական խառնվածքի տեր նկարչի համար այս պարագան հնարավորություն է ստեղծում բնանկարի մեջ արտահայտելու մարդկային տրամադրության բոլոր ինտոնացիաները: Մենք միշտ էլ զգացմունքների լայն գամմա ենք տեսնում Մ. Արեղյանի գործերում՝ արշալույսի մեղմ տոներից, նուրբ, ակվարելային թափանցիկությունից մինչև արևախամն ապիտակավուն հողի և տոթե կեսօրվա խոր կապտամանուշակագույն սովերների կոնտրաստային համադրումները: Նկարիչը նկատելի գերապատվություն է տալիս առավոտյան և իրիկնային բնապատկերներին:

Արեղյանի աշխատանքների բնարական հմայքն զգալու համար հարկավոր է երկար ու սևեռուն ուշադրությամբ դիտել նրա բնանկարները, ինչպես ինքն է դիտում ու անընդհատ գնայլվում բնության փոփոխական ու հավերժ գեղեցկությունը:

Այս խոշոր վարպետի գունանկարչական լավագույն բնանկարների շարքում առաջին տեղերից մեկն է գրավում «Աշունը Գառնիում» ոչ մեծ կտավը (1966): Ծայր աստիճան պարզ է նրա պոեզիան. վաղ աշնան գունագեղ բնապատկերը ներկայացնող բազմերանգ առաջին պլանի ոչ լայն շերտից այն կողմ բացվում են կտավի մեծ մասն զբաղեցնող լայն ու վիթխարի լեռնա-

պարերը, որոնց վերևում խաղաղ տարածվում է իրիկնային երկրների դեղին տվող նեղիկ շերտը: Արեգնալույսի նույն բաց դեղին ցուլը նրբին գծերով գալարվում է մանուշակագույն-թխա-կապույտ լեռների կատարներով: Բնության այս մեղմ, խաղաղ վիճակը է թերևս հակադրված նրա առնական ու խստաշունչ կերպարը «Բանակար V դարի հուշարձանով» կտավում (1965): Բաց ու լայն տարածքը, որի կենտրոնում հստակ մուգ մանուշակագույն ուրվապատկերով վեր է հանում հիմնավորց տաճարը, բռնված է ասես սպիտակելու աստիճան շիկացած հողի համահավասար գույնով և խաչատրված կեսօրվա կարճ ստվերների լայն շերտերով: Հեռավոր ետին պլանում իրար հաջորդող լեռնաշղթաների խաղաղ շարքերն ընդգծում են կոմպոզիցիայի ստատիկ կենտրոնամետ բնույթը:

Արեղյանի բանակարների էպիկական խորքն ու ուժը ողջ կատարելությամբ բացահայտվեցին «Հայրենիք» մեծ եռապատկերում (1967): Այս մոնումենտալին լայն կտավն ի հայտ է բերում Արեղյանի կոլորիտի լավագույն հատկանիշները, կոլորիտ, որ ամենից հաճախ կառուցվում է լուսավոր, մեղմ տոների նրբին զուգորդման վրա, և դրա շնորհիվ նրա բանակարները հագեցնում են լույսով ու տրով: Այստեղ կարելի է նկատել նաև նրա բարձր վարպետությունը կոմպոզիցիայի ասպարեզում:

1964 թվականին Արեղյանն ավարտեց իր լավագույն նկարներից մեկը՝ «Երեկոն», որ առաջին անգամ ներկայացվեց Մոսկվայում 1971-ին, անհատական ցուցահանդեսում: Այս աշխատանքն ինչ-որ չափով նախորդ տարիների որոնումների հանրագումարն է: Բնարականն ու էպիկականն այստեղ միաձուլվում են մարդու և վեժն բնության խիստ ու բզեշունչ միասնության մեջ: Ուսին մրգերով լի զամբյուղ տանող աղջկա կերպարը գրավում է բնական պարզության և գրեթե անտիկ նազանիության զուգորդումով, լիովին գերծ է այն արտաքին սիրունության շորշոփներից, որ երբեմն կարելի է նկատել նկարչի վաղ շրջանի գործերում: Միաժամանակ ամբողջական և հագեցած կոլորիտը, որ տոգորված է մայրամուտի տաք ցուլերով, նկարին մոնումենտալին բնույթ է հաղորդում. այն կարելի է ուղղակի փոխադրել պատի վրա որպես որմնանկար:

Մ. Արեղյանի 60-ական թվականների նկարներում կոլորիտի ուրույն բնույթը կարելի է զգալ «Մաաիս, Բյուրական» փոքրիկ կտավի (1963) օրինակով: Գույնը հասնում է նրբագեղ մեղմության երկնագույնի, մանուշակագույնի և վարդագույնի բաց տոների զուգորդումով՝ թեթևակի մշուշապատ հովտի և ասես նրա վերևում սավառնող, թափանցիկ ամպերով գոտեվորված Արարատի համապատկերում: Նույն տոները նրբին կանաչի զուգորդմամբ կրկնվում են հստակորեն արված առաջին պլանում, որ ստվերարկված է քարե ցածիկ պարիսպների և ծառերի մուգ գծերով:

Նկարչի 70—80-ական թվականների աշխատանքներում ավելի է հաստատվում գունանկարչական լեզվի լակոնականությունը: Արեղյանի ժամանակակից նոր նկարելաեղանակն առավել վառ ու ցայտուն դրսևորվեց «Արարատյան հովտում» կտավում (1971): Լեռնագագաթներն ստվերարկող առանձին սպիտակ մանր վրձնախազերր կամ միայնակ ծառի երկրաչափականացված պատկերի դեղին ու կարմիր գծերն ստեղծում են ճշտորոշ, հատուկ դիմ, որով ներթափանցված է ամբողջ կոմպոզիցիան: Այս դիմանքն առկա է նաև հորիզոնի կատարելապես ուղիղ ու նեղ մուգ շերտում՝ ծառերի հագիվ նշմարելի, ասես նրա վրա շարված բծերով:

Հետաքրքիր է Մ. Աբեղյանի աշխատանքը դիմանկարի ժանրում, ուր նա իրեն դրսևորել է որպես մարդկային նկարագրերի ներհում և անաչառ մեկնաբան: Տղամարդկանց դիմանկարներում նկարիչը հաճախ է դիմում հագեցած գույների՝ խիստ համարձակ և կոնտրաստային գույնադրումներով: Ծառադարձակ Մ. Սազմանյանի դիմանկարում (1965), օրինակ, նա հակադրում է մարմնագույնի տաք տոներն ու հագուստի և ֆոնի սառը գույները: Կոլորիտի բնույթով է մեծապես կամխորշվում նման դիմանկարների յուրօրինակությունը, որոնք երբեմն աչքի են ընկնում դեմքերի գրեթե քանդակային պլաստիկայով և բնութագրումների հստակ որոշակիությամբ: Այս առումով լավագույնների թվին կարելի է դասել նկարչի հոր՝ սովետական խոշոր գիտնական, գրականագետ Մանուկ Աբեղյանի դիմանկարը:

Բոլորովին այլ, առավելապես քնարական բնույթ ունեն Աբեղյանի կանացի դիմանկարները: Լավագույններից մեկը՝ «Լուսայի դիմանկարը» (1959), շնչում է մեղմ կանացիության և երազկոտ թախծի հմայքով: Այս ժանրում ամենաերևելի աշխատանքը պետք է համարել նկարչի կնոջ դիմանկարը (1947), ուր կատարման արտիստական մրբությունը զուգորդվում է հոգեբանական խոր բնութագրման հետ: Բաց երկնագույն անդրադարձումներով լուսավորված գեղեցիկ դեմքը, եզերված փափուկ սև մազերով, արտացոլում է հոգեկան մի բարդ աշխարհ: Դիմանկարի ֆոնը կազմող կարմիր, դեղին և կանաչ լայն վրձնախազերի անհամագիստ շարժումը հակադրվում է դեմքի փայլատ գունատությամբ: Նվիրական խորունկ խոհ է նշույում խոշոր, սև աչքերի մտառույզ, փոքր-ինչ հոգևած հայացքում: Մարդկային էությունը հաղորդելու խորությամբ ու անկեղծությամբ «Լուսիկ Աբեղյանի դիմանկարն» այս ժանրում սովետական գեղանկարչության լավագույն նմուշներից է:

Նշանակալի է Մ. Աբեղյանի ներդրումը գրաֆիկայի (լիճո-փորագրության) ասպարեզում: Այստեղ նա ոչ միայն հասնում է գեղարվեստական արտահայտչամիջոցներին մեծ հմտությամբ տիրապետելու աստիճանին, այլև քիչ վարպետներ կան, որոնք հավասար են նրան այս առումով: Անկարելի է չհիշել, թե որքան մրբագգաց ու սուր է նրա աչքը և անսխալ՝ ճաշակը, թեև խոսքն այստեղ ընդլայնելը երկու գույնի՝ սևի ու սպիտակի օգտագործման մասին է, որոնցով նա հաղորդում է շռայլորեն բազմերանգ աշխարհի օդով հագեցած լայն տարածքները կամ գեղանկարչական արտահայտիչ ծավալները: Չխոսելով նկարչի մրբազեղ ու ստույգ գծանկարի մասին, անդրադառնանք միայն փորագրության ասպարեզում նրա երկարամյա աշխատանքին:

Սև-սպիտակ գրաֆիկայում մեծ ու խոր բովանդակության բացահայտումը, ինչպես հայտնի է, մեծապես պայմանավորված է հենց նկարչի տեխնիկական բարձր կատարելությամբ: Սա առանձնապես կարևոր է ընդգծել այսօր, երբ հաճախ երիտասարդ, ոչ բավականաչափ փորձառու գրաֆիկների ցուցահանդեսներում ստիպված ենք լինում տեսնել գեղարվեստական միջոցների անթույլատրելի վատնում: Նրանց գրաֆիկական թերթերում որքան առատորեն են ակոխված սևի ու սպիտակի խոշոր, սակավ արտահայտիչ բծերը, որոնք չեն նպաստում երկի բովանդակության բացահայտմանը: Նկարիչները երբեմն մոռանում են գրաֆիկական թերթի խիստ ու հագեցած արտահայտչության մասին, ուր մակերեսի յուրաքանչյուր քառակուսի սանտիմետրը և յուրաքանչյուր մրբագիծը պետք է օժտված լինեն դիտողի վրա հուզականորեն ներգործելու մեծ ուժով: Միայն բարձր ճաշակը և ստույգ հաշվարկը կարող են նկարչին ապահովել վրի-

պումից: Այս բանի փայլուն ապացույցն են տալիս հենց Մ. Աբելյանի փոխադրությունները:

Այս վարպետի գրաֆիկական թերթի բովանդակության տարողունակությունը կարելի է տեսնել թեկուզ նրա ոչ մեծ «Զրաշատի բնակարանում» (1963): Զարմացնում է ոչ միայն այս թերթի պլուրալային հագեցվածությունը, այլև ամենից առաջ բուն գեղարվեստական կերպարի լիարժեքությունն ու ամբողջականությունը: Սև-սպիտակ սուղ գամման արտահայտում է հույզերի մի վիթխարի լայնույթ՝ այգաբացի հովվերգական ջիմջ տրամադրությունից մինչև գիշերվա թախծալի ու մոռյլ տոները:

Աբելյանի գրաֆիկան հատկանշվում է կյանքի թեմատիկ ընդգրկման լայնությամբ (բնակարաններ և ժանրային տեսարաններ, պատմություն և նկարագրողում), ընդ որում տարբեր թեմաներ լուծելիս նկարիչը գեղարվեստական միջոցների զինանոցից ճշտորեն ընտրում է ամենամահրաժեշտը յուրաքանչյուր առանձին դեպքի համար: Ողբերգական ի՛նչ ուժով է հագեցած, օրինակ, սև գույնը «Մեծ վիշտ» հայտնի թերթում (1965), որ նվիրված է եղեռնի զոհերի հիշատակին: Հուզական ի՛նչ շիկացում ունեն այստեղ սպիտակի զուսպ բծերը, որ խավարից զատում են լուռ վշտի մեջ քարացած կանանց գունատ դեմքերը կամ կայծակի զիզագների նման անցնում են նրանց տրտմալի ուրվապատկերների եզրերով...

Աբելյանի գրաֆիկական բնակարաններում ի հայտ է գալիս նրա արվեստի մի հատկանիշը ևս՝ ներքին խոր դրամատիզմը, որ արտահայտվում է գծերի գորեղ դինամիկայում և թերթերի ընդհանուր կոմպոզիցիայում: Նրա լեռները չեզոք, անշարժ զանգվածներ չեն, այլ սուր ու բուռն շարժմամբ ներթափանցված, ներքին կրքոտ կյանքով լի բնության կորովի ուժեր, ինչպես տեսնում ենք, օրինակ, «Հայաստանի լեռները» (1964) կամ «Հայաստան» (1968) թերթերում, որոնք երկայնքով ու լայնքով շերտատված են անհանգիստ, ազդու գծերով:

Գրաֆիկայում վարպետի լավագույն ստեղծագործություններից է, անշուշտ, ռոմանտիկական բարձր պաթոսով հագեցած «Սևանա կղզին» թերթը (1959): Նկարչի գորավոր և խիստ սուր դրսևորումներ ունեցող տեմպերամենտն այստեղ արտահայտված է հերոսական ուժով: Վերը հիշված այն հնարանքը, երբ կոնտրաստային եղանակով համադրվում են երկու գույներ՝ սրանցից մեկի առաջատար, գերիշխող դերով, այս թերթում փայլուն է օգտագործված արտահայտելու համար հույզերի բուռն պայքը՝ նման գիշերային շանթի փայլատակման, որ լուսավորում է երկի ներքին իմաստը. հայրենի հողն իր մեջ անանց հիշողություններ է պահում անհամար թշնամիների և ստրկացնողների դեմ ժողովրդի հերոսական պայքարի հարյուրամյակների մասին, որ անցել են իր վրայով: Սև-սպիտակ հակադրության դիմամիկան առավելագույն ուժի է հասնում ժայռերի մակերեսի տազնապահույց հաժող սպիտակ բռնկումներում և լեռան հետևից ժայթքող վառ լույսի կետագծերում: Թերթի բովանդակությունը բացահայտվում է լույսի այդ ֆանտասմագորիայի անապատելի, սակայն միանգամայն օրգանական ավարտունով տաճարների խաղաղ ու խստաշունչ ուրվապատկերների վրա, որ անեղեր հատնում են ժայռի բարձունքին, թեթև ու ճերմակ ամպի ֆոնին: Այս թերթը կարող է օրինակել լինել այն բանի, թե ինչպես կարելի է հիմքում խոր ու մոռումեմտային թեման լուծել լիմփորագրության փոքր, բնույթով կամերային թվացող ձևերով:

Մ. Աբելյանի գրաֆիկան ունի մի ուշագրավ յուրահատկություն ևս. նրա թերթերից շատերն անտիկ ռասականության կենդանի հիշողություն են հարուցում, թեև այստեղ խոսք անգամ չի

կարող լինել որևէ ոճավորման, առավել ևս մեմանկման մասին: Այս տալանտությունը հետևանքն է ամենից առաջ մարդկանց բարեգեղ փիզուրները պատկերող գծերի սափումն ճկունության, որ աչք է շոյում: Այդ բանն ավելի ցայտում է արտահայտվում սպիտակ գծով սև ֆոնի վրա արված գծանկարներում, մի գլարելաեղանակ, որ բացառում է սովորական ժանրայնության տեսանկյունից դրանց մեկնաբանության հնարավորությունը: Մեր ասածը հաստատելու համար բավական է վկայակոչել թեկուզ Հովհ. Թումանյանի «Ախթամար» բալլադի նրա գլարազարդումը (1969): Միտումնավոր ոճավորման բացակայությունը հաստատվում է այստեղ արդեն այն բանով, որ հենց նույն գծանկարում մեղմ-սափումն գիծը կարող է հանկարծ դառնալ բեկբեկ ու կուտորակված, որից, ի դեպ, դուրսն ինչ չի խախտվում կերպարի խստապարզ ներդաշնակությունն ամբողջությամբ առանձնապես առանձնահատկությունը կարելի է տեսնել, օրինակ, կարասներ պատկերող հայտնի թերթի (1967) նրբագեղ ու բարեկանոն բազմահնչունության մեջ: Արեղյանի գործերում «անտիկացնող» այս մոտիվների հատուկ գրավչությունը թերևս այն է, որ դրանք միանգամայն գերծ են ակադեմիական սառն ավանդույթի որևէ նշույլից, ավանդույթ, որ ժամանակին ամուր պատնեշ էր ստեղծում անտիկարի հետ եվրոպական նոր արվեստի հաղորդակցման ճանապարհին: Մ. Արեղյանի արվեստի առնչությամբ, ըստ երևույթին, պետք է խոսել ազգային բազմադարյան ժառանգության շերտերի միջով «անտիկ ոգին» ուղղակիորեն ընկալելու մասին: Ասվածը հաստատվում է նաև այն բանով, որ նկարչի մյուս աշխատանքներից շատերին ևս հատուկ է անտիկ դասականությանը մոտ՝ կյանքի գեղարվեստական մեկնաբանության խստորեն ներդաշնակ բնույթը:

Մ. Արեղյանի արվեստը մեր ժամանակների գեղարվեստական մեծ տարեգրության լուսավոր, կենսահաստատ էջերից է: Այն ապագա սերունդներին կպատմի մեր ժամանակակցի հոգեվոր աշխարհի գեղեցկության մասին:

ՆԻԿՈԼԱՑ ՆԵՐՍԵՍՈՒ

Մոսկվա

Նկարիչ Արեւոյանը, ըստ իս, շատ հետաքրքիր վարպետ է: Հիշեմ նախ և առաջ նրա գծանկարը, որ հիանալիորեն «կառուցում է» ձևը և պատկերվող տարածությունը: Հենց գրաֆիկական վարպետությամբ է բացատրվում նրա կենցաղային և պեյզաժային ջրանկարների հաջողությունը:

ԱՔԱՐԱՄ ՌՈՍՄ
Արվեստաբան
Մոսկվա
1944

...Եւ ուզում եմ իմանալ՝ Արեւոյանի ահա այս մշտաշարժը, մի տեսակ մարգարտափայլ այս միգաշղարշը, նրա օպալային գույները կյանքից առնված ինչ-որ բանե՞ր են, թե՞ դավանանք...

...Արեւոյանին տեսնում եմ արդեն ոչ առաջին անգամ: Դա խիստ հետաքրքիր երևույթ է:

ԱՔԱՐԱՄ ԷՖՐՈՍ
Արվեստաբան
Մոսկվա
1944

...Լույս, գույն, կյանքի քերկրանք, տարածության սուր զգացողություն, Հայաստանի խտաշունչ և միաժամանակ զարմանալիորեն քնքուշ բնություն, հեռանկարների բանաստեղծականություն և նրբագույն երանգների հարստություն. նկարչի արվեստանոցից այս ամենն է տանում իր հետ (և երկար ժամանակով) ամեն մի այցելու: Ի՞նչ առողջ ուժերով է օժտված մեծ գեղանկարչություն ծնող ժողովուրդը, և ի՞նչ ամուր է այն կապված իր արմատներով գրեթե անմեկին անցյալի հետ:

...Եւ այստեղ ծանոթացաւ Հայաստանին, քայց ոչ այն տեսքով, ինչպիսին եղել է, այլ ինչպիսին է հիմա: Դժվար է գտնել տրամ հավասար արդիականության սուր զգացում՝ միաձուլված մեծ վստահ և ինքնուրույն վարպետության հետ: Մեծ երջանկություն է հնարավորություն ունենալ դիտելու Մհեր Արեւոյանի աշխատանքների ցուցահանդեսը, շրջել, խորհել, շնչել անադարտ արվեստի, անկեղծ արվեստի, մեր արվեստի օղբ...

ԱՆՆԻԵՅ ԳՈՒԲԵՐ
Արվեստաբան
Մոսկվա
1959

Մհեր Արեւոյանը համատրոնն ու սկզբունքորեն առաջ է տանում իր աշխատանքը, հետևողականորեն, քայլ առ քայլ զարգացնում իր արվեստը: Նրա «Օրորոցային» նկարը հիանալի գործ է, այստեղ արտահայտվել են իմաստային (թեմատիկ) և հուզարտահայտչական կարգի օրինաչափություններ. «Օրորոցայինը» հանրագումարի է քերում այն նվաճումները, որ ունեցել է նկարիչը և խուսափում է ունենալ ապագայում:

Ինձ դուր է գալիս, որ Արեւոյանի բոլոր որոնումները ձևի ասպարեզում կապված են կյանքի հետ: Իսկ եւ իմ հին սովորությունը համոզված եմ, որ կապը կյանքի, նրա բազմազան երևույթների հետ արվեստում միշտ համագեցնում է լավ արդյունքների: Արեւոյանի ստեղծագործության մեջ ամեն ինչ հիմնված է բնօրինակի ուսումնասիրության, նրա մեկնաբանության վրա, և բնօրինակի առավել արտահայտիչ արտացոլումն էլ հենց առավել ստույգ «խոսունն» է լինում:

Իսկ «Օրորոցայինը» քնորոշ է այն բանով, որ համոզիչ ու տրամաբանական է զգացողությամբ, ներքին ջերմությամբ, կտավի մակերեսով ու խորքով, վրձնի բնթացքի խստորոշ օրինաչափությամբ: Չնայած գույնի առումով այն լուծված է խիստ ինտենսիվորեն, այնուհանդերձ շատ բան է պատմում:

...Ծառ լավ է, որ Արեւոյան գեղանկարիչը լրջորեն զբաղվում է գծանկարով ու օֆորտով:

ՍԵՐԳԵՅ ԳԵՐԱՍԻՄՈՎ
Նկարիչ
Մոսկվա
1959

Կուզեի հաստիկ անդրադառնալ կոմպոզիցիոն երկու աշխատանքի՝ «Օրորոցային» և «Ամառ» կտավներին:

Կարծում եմ, «Օրորոցայինը» հեռանում է հաստոցային նկարից, այն ավելի մոտ է մոնումենտալ գեղանկարչությանը: Մասնավոր սյուժեն՝ երի-

ՋՍԵՆՅԱ ԿՐԱՎՉԵՆԿՈ
Արվեստաբան
Մոսկվա
1959

տասարդ մայրը լեռնային գյուղում երեկոյան օրորելով քուն է դնում իր մանկանը, հասնում է ընդհանրացումների մեծ խորությամբ: Սա պայտմուն է մարդու երջանկության, երեխաների երջանկության, աշխարհում, խլիպալ կյանքի անհրաժեշտության մասին: Այս աշխատանքում առկա գեղեցկությունը մեր գիտակցությանն է հասնում մերդաշնակության և ուրիշ մարմնի, որոնցով այստեղ մերթափանցված են բոլոր գծերն ու գույները:

Գեորջիտոյ մոտիվները երկուսն են՝ լեռնային բնապատկերը, որ նկարված է չափազանց մրբորեն, դեկորատիվականության այն զգացումով, որով բարեբախտորեն օժտված է Աբեդյանը, և մարդիկ, նրանց հոգեվիճակը:

«Ամսառը» նկարը նման լայն ընդհանրացում ունի իր մեջ. դա մատաղատի հայտնի դիմանկար չէ բնապատկերի ֆոնին, այլ պատմական կերպար: Գեղեցկությունը ոչ միայն գծերի և գունահարաբերությունների մերդաշնակության, այլև բուն գաղափարի մեջ է, հիշված կտավների մերթին իմաստի մեջ:

Աբեդյան նկարչի մեծ հատկանիշն է նրա ներքին կապը ազգային մշակույթի արմատների հետ. նա իր արվեստում պահպանում է պատկերավորման որոշակի ավանդույթներ:

ԱՆԴՐԵՅ ԶԵԳՈՂԱՆՎ
Արվեստագետ
Մոսկվա
1959

...Ցուցահանդեսն առիթնում է երկու հատկանիշով: Նախ՝ գեղարվեստական խիստ մեծ վարպետությամբ և ապա, որ աչքի է զարնում, Հայաստանի արտակարգ խոր, վառ արտահայտումով: Եվ դա ոչ միայն հայկական բնության, այլև հայ ազգային ողջ մշակույթի պատկերն է: Չէ որ յուրաքանչյուր երկիր ունի ոչ միայն իր պատմությունը, իր կազմավորված ավանդույթները, իր գեղարվեստական ճաշակը, հայացքները, դեմքը, այլև այն նկարիչը, որ ունակ է նման սրբությամբ, այդքան վառ և զորեղ հաղորդելու ազգային հատկանիշները: Եվ այս իմաստով Հայաստանի բախտը բերել է... Հանձնի Մհեր Աբեդյանի Հայաստանն ունի հիմնադիր մի վարպետ, որ իր գործերում ներդնում է լիառատ անկեղծություն, հոգեկան մաքրություն և անմայ խոհեր: Սա ավելի քան բավական է նրա աշխատանքի շնորհապարտ ճանաչման համար:

...Աբեդյանը մի արվեստագետ է, որ կարողանում է հայկական բնությունը պատկերող իր նկարները հագեցնել մարդասիրական բովանդակությամբ: Լինելով վառ ազգային վարպետ, նա ընկալել է հայ արվեստի լավագույն ավանդույթները և ազգային ոգով վերամշակել ռուս արվեստի դասերը: Սովետական ժամանակակից արվեստի համար նրա, ինչպես և հայ մյուս խոշորագույն գեղանկարիչների, քանդակագործների և ճարտարապետների ստեղծագործությունը մեծ արժեք է ներկայացնում:

ԴԱՎԻԴ ԴՈՒԲԻՆՍԿԻ
Նկարիչ
Մոսկվա
1959

...Մհեր Մանուկի Աբեդյանը Սովետական Հայաստանի այն գեղանկարիչներից ու գրաֆիկներից է, որոնք չափազանց վառ ու ինքնատիպ ձևով արտացոլել են սովետական արվեստի ընդհանուր ուղղվածությունը: Նա պատկանում է այն վարպետների թվին, որոնց ստեղծագործությունը ուրույն նկարագիր է տվել Հայաստանի արվեստին, նկարագիր, որով հայ կերպարվեստի դպրոցն առանձնանում է սովետական բազմազգ արվեստի մյուս դպրոցների մեջ:

ՆՈՐԱ ԳՐՈՎՈՅԵՎԱ
Արվեստագետ
Մոսկվա
1959

...Աբեդյանի լիովնորագրությունները բացառիկ գեղեցիկ են: Դրանց մեջ նկարիչը հասնում է հայրենի բնության յուրաքանչյուր անկյունի մոնումենտալ-ռոմանտիկ հնչողության: Նա կարողանում է սև և սպիտակ գույների զուգորդմամբ հասնել վառ արևայնության և օղեղենության էֆեկտի:

Աբեղյանը սովորել է ռուս գլխարկների մոտ և շատ բանով է պարտական ռուս գլխարկական մշակույթին, քայց, իհարկե, նա ամենից առաջ խորապես ազգային արվեստագետ է: Եվ դա արտահայտվում է ոչ միայն նրա երկերի թեմատիկայում, նրա պատկերավորման միջոցների բնույթում և առանձնահատկություններում, կոլորիտի սկզբունքներում և այլն, այլև նախ և առաջ աշխարհի ընկալման յուրահատկություններում, որ ի հայտ են գալիս նրա գործերի մեջ:

Ըստ իս, Հայաստանի կերպարվեստի լավագույն վարպետների ստեղծագործության կարևորագույն հատկանիշներից մեկը ամենաբարդ ու խոր մտքերն արտահայտելու համար պլաստիկական խստորոշ համարժեք գտնելու ունակությունն է, իրենց համակած խոհերն ու հույզերը զուտ կերպարվեստի ձևերով արտահայտելու ունակությունը:

...Իր ժամանակակիցների զգացմունքները պլաստիկական ձևերում արտահայտելու հնարավորությունը գտնելու կարողությունը մեծապես հատուկ է նաև Մհեր Աբեղյանի արվեստին: Դա ի հայտ է եկել դեռևս այն առաջին կտավներում, որոնք ժամանակին արժանի հուշակ բերեցին նրան, ես գլխի ունեմ խոշոր մատյուրմորտները: Սրանց շարքում կուզեի առանձնացնել երևանյան մատյուրմորտների խումբը, որոնք հատկանշվում են ոչ միայն խստորոշ կոմպոզիցիայով, մեծ ազնվագեղությամբ, հստակ ուղիղությամբ, գույնի ինտենսիվությամբ, այլև մի առանձին հոգեկան լայնության, կեցության բերկրանքի հաստատմամբ, որ բնորոշ են սովետական մարդկանց:

Կենսական երևույթների նման հուզական ընկալումը Մհեր Աբեղյանի առավել բնորոշ հատկանիշն է:

...Ինչ ժանրի էլ դիմի Աբեղյանը՝ արարում է մի արվեստ, որ ներթափանցված է սիրով առ մարդը, կյանքը, հողը: Հայրենիքի, մարդկային խաղաղ կեցության թեմաները Աբեղյանի ստեղծագործության մեջ մարմնավորվում են ազգային վառ ձևերում: Նկարիչը շարունակում է այն ռեալիստական ճիանալի ավանդույթները, որ կազմավորվել են Սովետական Հայաստանի արվեստում:

...Բերկրառատ ստեղծագործություն, զգացվում է նկարչի անկեղծ սերը հայրենի երկրի հանդեպ: Աբեղյանը լույսի, արևի զարմանալի վարպետ է: Հայ գեղանկարչության մահապետ Մարտիրոս Սարյանը կարող է հպարտանալ. նա արժանի հետևորդ ունի:

Աբեղյանի արվեստն օժտված է մեծ հուզականությամբ, քնարականությամբ, կաշառում է իր մարդկայնությամբ, նկարչի երանգապնակն աչքի է ընկնում ներդաշնակությամբ: Իսկ, որ գլխավորն է, այն արդիական է և խիստ բնորոշ մեր ժամանակին ու մեր երկրին:

...Հեղուկ լեռները, գորշ ժայռերը մխրճվում են երկինք: Սարահարթին օրորոց է, մանկած օրոցքի մոտ նստած է մայրը, քիչ այն կողմ՝ կորացած տառիկը:

Նման օրոցքում են մեծացել հայոց այբուբենն ստեղծող Մեսրոպ Մաշտոցը, Հայաստանի ականավոր գրողները, նկարիչներն ու պատմիչները,

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԿԱՄԵՆՍԿԻ
Արվեստագետ
Մոսկվա
1959

ԴՄԻՏՐԻ ՍԱՐԱՅԱՆՈՎ
Արվեստագետ
Մոսկվա
1980

ՄԻԽԱԵԼ ԲՈԺԻ
Նկարիչ
Օդեսա
1980

ՌՈՒԲԵՆ ԴՐԱՄԲԱՆ
Արվեստագետ
Երևան
1982

ԿՈՆՍՏԱՆՏԻՆ ԳՍՄԱՆՅԱՆ
Թբիլիսի
Գրող
1962

հայ մոր պոեզիայի անմոռաց Օրփեոս Ավետիք Իսահակյանը, մեծ արձակագիր Դեդեհիկ Դեմիրճյանը, մեծ գլարիչ Մարտիրոս Սարյանը և նրա ավանդույթների ինքնատիպ շարունակող, գեղանկարչության ճիսմալի վարպետ Մհեր Արեղյանը:

...Մհեր Արեղյանի գլարները շուրջ գույների ճշմարիտ սինթեզիկա են:

ՆԻՆՈ ԳՈՒԴԻԱՇՎԻԼ

Արվեստաբան

Թբիլիսի

1962

...Մհեր Արեղյանը վատ արտահայտված անհատականություն ունեցող, կատարման եղանակի մեծ ազատությամբ օժտված գլարիչ է, հեղինակ, որ շատ է համապատասխանում արվեստագետի էքսպանսիվ խառնվածքին և կրակոտ տեմպերամենտին: Արեղյանի ստեղծագործական հավատամքի՝ գլխավոր սկզբունքը պետք է համարել երևակայության պրիզմայի միջով մատուրան տեսնելու և զննելու պարագան: Սա է նրա յուրօրինակության հիմքը: Պատահական տարիներից գլարիչը ազատության պահանջ է ներկայացնում իր ստեղծագործական որոնումներում, ինքն է իրեն վերահսկում և ուղղություն տալիս: Արեղյանի ստեղծագործական խիզախումները, որ պայմանավորված են, անհատականից զատ, ազգային հատկանիշներով, թույլ են տալիս մտածելու, որ նա այն ստեղծագործողներից մեկն է, որոնց ջանքերով վերագնահատվեցին ստանդարտը, մատուրալիստականը, լուսանկարչականը արվեստում:

Հենվելով ստեղծագործական երևակայության, բայց և միաժամանակ բնօրինակի վրա, Արեղյանն ի հայտ է բերում համոզչության մի այնպիսի ուժ, որ նրան հաղթանակ է ապահովում. դիտողը մնում է ապշած ու հմայված:

Մհեր Արեղյանը, ամեն ինչից զատ, փայլուն գրաֆիկ է: Իր գրաֆիկական թերթերին գլարիչը կարողացել է նոր, անսպասելի կյանք ներշնչել զարմանալի տեխնիկայի շնորհիվ:

ԻՐԻՆԱ ՍՈԼՈՄԻԿՈՎԱ

Արվեստաբան

Տալլին

1964

...Իմ կարծիքով, Հայաստանի բազմակողմանի թեմայի մարմնավորման մեջ գլարիչները հասել են մեծ հաջողության: Այս հաջողություններն ամենից առաջ կապված են ականավոր գեղանկարիչ և գրաֆիկ, Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական գլարիչ Մհեր Արեղյանի անվան հետ: Նա բարձր վարպետության է հասել լիճուփորագրությունում՝ իր ստեղծագործական հղացումներին ենթարկելով ժամանակակից արվեստում լայնորեն կիրառվող այդ տեխնիկան և այստեղ հասնելով ինքնօրինակության, ձևի մեծ լակոնականության, զծի և հարթությունների հենց այնպիսի արտահայտչության, որոնց միջոցով բացահայտվում է մտքերի և զգացմունքների հարստությունը: Նրա լիճուփորագրություններն աչքի են ընկնում մանրամասների գույալ ընտրությամբ և զծերի ճշգրտությամբ: Այստեղ, ինչպես ասում են, խոսքը ժլատ է, միտքը՝ շուրջ: Արեղյանը սև-սպիտակ հակադրությամբ մեզ հնարավորություն է տալիս զգալու զանգվածների ծավալայնությունը, Հայաստանի լեռնային քնապատկերի բազմազանությունը: Եվ ամենուր նրա գործերում ներկա է մարդը, բնությունը կապված է մարդկանց գործունեության հետ: Արեղյանի լիճուփորագրությունների շարքը կարելի է վերագրել «Երկիրը և մարդիկ»:

Նա ունի նաև այնպիսի լիճուփորագրություններ, որ կարելի է բնորոշել իրեն մոնումենտալին-ռոմանտիկական (օրինակ, 1958 թվականի «Սևանա կղզին» հայտնի աշխատանքը): Կան և լիճուփորագրություններ, որոնց մեջ զգացվում է քնարական ուղղվածությունը (օրինակ «Բուն» թերթի գծային աահուն դիմում, ուր աղջկա ֆիգուրի ուրվագիծը կրկնում է լեռների եզրագծերը): Արեղյանի փորագրություններում նկատելի են ընդհանուր կողմեր նրա գունանկարի հետ: Նրա կտավների գունային հակադրությունների մեջ, լիճուփորագրությունների սև-սպիտակ հակադրություններ

օգնում է լուծելու կոմպոզիցիոն և արտահայտչական նույն խնդիրները, հաղորդելու պլանների հերթագայությունը, ձևերի ոլորտներն ու զուգադրումները և այլն: Նկարիչը կարողանում է օգտագործել գույնով չցված մեծ հարթություններ. այսպես «Խշուկն ու ուղղաթիռը» փորագրության բուն թղթի ճերմակությունն ստեղծում է արևով ողողված շիկացած հողի զգացողություն:

...Արեղյանի արվեստը խելամիտ է, բանաստեղծական և դիտողին բերկրանք պատճառող: Սա իսկական արվեստ է, իսկ ի՞նչ կարելի է ավելին ասել արվեստի մասին: Այն հարստացնում է մեզ իր բովանդակությամբ, հաստիկ հուզական լիցք ունի այդ արվեստը:

...Բոլոր աշխատանքներն ամուր եմ նկարելանդանակով, արտահայտիչ և սուր՝ բովանդակությամբ: Դրանք հաղորդում են այն երկրի և այն ժողովրդի ոգին, դրանց մեջ և իր՝ վարպետի նկարագիրը կա:

Հիանալի է, որ Արեղյանի աշխատանքներում միաձուլված են ազգայինն ու ժամանակակիցը: Այս տեսանկյունից նրա ստեղծագործությունն առանձնապես հետաքրքիր է:

...Բավականությամբ և ինձ համար որպես նորություն եմ դիտում Հայրենիքին նվիրված Ձեր փորագրությունները, և դրանց մեջ հիրավի ճրքագեղ թերթեր կան՝ խաղող, գինի, խնձորենի... Ի՞նչ ինքնատիպ վարպետ եք Դուք: Դուք գեղեցկությամբ անկրկնելի ձեր Հայրենիքի պոետն եք: Խորապես եք ճանաչում Դուք այն և նրա մասին Ձեր դիտողին գեղարվեստական միջոցներով պատմելու շատ բան ունեք: Հայաստանի բնությունը Ձեր գործերում կենդանանում է իր՝ էպիկական և նախաստեղծ գործությամբ:

Դուք միաժամանակ և՛ լիրիկ եք, և՛ ռոմանտիկ: Ձեր մատչելիությունը Դուք պատմում եք ձեր հայրենի հողի, նրա բարիքների մասին, և այստեղ առանձնապես ուզում եմ հիշել ընտրված մոտիվների դեկորատիվ իմաստավորման Ձեր ձիրքը, առանց որի չկա պոեզիա արվեստում:

Գեղանկարչության հետ մեկտեղ Ձեր ստեղծագործության մեջ խիստ զարգացած է գծանկարը, ընդ որում՝ ոչ որպես օժանդակ միջոց, որ առկա է ամեն մի պատկերում, այլ իբրև ստեղծագործական ինքնուրույն երևույթ: Գծանկարները հոյակապ են, և կարծում եմ, որ հենց գծանկարի ասպարեզում Ձեր վարպետությունն է հնարավորություն ընձեռել, որ յուրացնեք փորագրության արվեստը:

Մի խոսքով, ես բերկրանքի անկեղծ զգացում ապրեցի՝ հաղորդակցվելով Ձեր շուալ արվեստին:

Փորագրություններն արված են պարզ, հասարակ, սևի և սպիտակի հերթագայող հարթություններն ստեղծում են պլաստիկական յուրատեսակ ոլորտ, լայն ու ազնիվ հնչելություն:

ԱՆԵՔՍԵՅ
ՃՅՈՒՐՈՐՈՎ—ԴԱՎԻԴՈՎ
Ավեստաբան
Մոսկվա
1965

ՏՈՍԻԿՈ ԵՎ
ԻՐԻ ՄԱՐՈՒԿԻՆԵՐ
ՍԻՆԿՍԻՅ ԿՍԿՈՒՈ
Նկարիչներ
Տոկիո
1966

ՊՅՈՏՐ ԿՈՒՆԻՈՎ
Արվեստաբան
Լենինգրադ
1966

ԵՎԳԵՆԻ ԿԱՆՅՈՒՆՊԻ
Արվեստաբան
Տալին
1968

ՌՈՒՔԵՆ ԴՐԱՄԱՅԱՆ
Արվեստաբան
Երևան
1968

ԱՐԻՍ ԲԵՆՆՇԵՅՆ
Արվեստաբան
Տալլին
1969

A III 6196

ԼԵՈՆԻԴ ՊԵՐՎՈՄՆՅԱՆ
Գրող
Կիև
1969

ՆՈՆԱ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ
Արվեստաբան
Երևան
1970

ԻՐԻՆԱ ՍՈՒՈՄԻԿՈՎԱ
Արվեստաբան
Տալլին
1970

2— Մենք Արեղյան

Արեղյանը առաջինն էր հայ գեղանկարչներից, որ գրաֆիկայում մարմնավորեց Հայաստանի բնապատկերը՝ սրան հատուկ ողջ լայնությամբ։
Նկարչի այս աշխատանքը, հավանական է, կշարունակվի, բայց արդեն այն, ինչ արված է, համարվում է ոչ միայն գեղանկարչի ստեղծագործական կենսագրությունը, այլև այն էական բացը, որ մինչև այժմ կար հայ սովետական գրաֆիկայում։

Եթե ունենանք նկարչական այցելու դիտեր այս ցուցահանդեսը՝ առանց ուշք դարձնելու ազդագրին, միևնույն է, կհասկանաք, որ իր առջև Հայաստանն է՝ ընկալված հայ գեղանկարչի աչքով։ Մենք Արեղյանի գրաֆիկայում իշխում են իր հայրենիքի բնությունն ու մարդիկ, ավելին, նրա արվեստի համակարգը կանխորոշված է ազգային գեղարվեստական ավանդույթի ոգով, ազգային աշխարհագրացողությամբ։

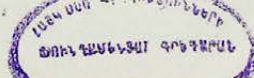
...Մենք Արեղյանը գեղանկարիչ է, վարպետորեն է տիրապետում «Հայաստանի գույների» հնչելու ու լարված գամմային։ Այս անգամ, սակայն, նա իրեն ներկայացրեց որպես գրաֆիկ, որ իր տրամադրության տակ միայն երկու գույն ունի՝ սև ու սպիտակ։ Ըստ երևույթին այդ պատճառով էլ նրա լինությունագրություններում առավել զորեղ ու տպավորիչ են հայկական բնության խտաշունչ, վեհ ու հերոսական գծերը։

...Երբ դիտում ես Մենք Արեղյանի բնանկարները, դիմանկարներն ու ճաշոտմանները, երբ խորախուզվում ես նրա գրաֆիկական սյուիտների երաժշտության մեջ, ոչ միայն բերկրանք ես զգում շուրջ ու վառ վարպետի հետ ծանոթությունից, այլև նրա ստեղծագործության միջոցով սկսում ես ավելի խորապես հասկանալ ու սիրել նրա խտաշունչ, հին ու հավերժ ջանքի հայրենի երկիրը։

Ժամանակակից հայ գեղանկարչության փայլուն վարպետների համաստեղությունում պատվավոր տեղ ունի Մենք Արեղյանը, նրա ստեղծագործությունը կարելի է դիտել իբրև, ամբողջությամբ առած, հայ կերպարվեստի դպրոցի ուրույն դեմքը ձևավորող կարևոր ուղղություններից մեկը։

Սովետական արվեստի համար Մենք Արեղյանի աշխատանքների ստեղծման տարիները հենց անցած ամբողջ պատմության տարիներն են եղել։ Մտովի անդրադառնալով սովետական արվեստի ուղուն, իսկ այստեղ՝ Սովետական Հայաստանի արվեստի ուղուն, տեսնում ես, որ այդ ամբողջ ճանապարհին Արեղյանն իր սեփական արահետն է բացել, որն անկարելի է շփոթել որևէ մեկի հետ, և առանց որի այսօր դժվար է պատկերացնել մեր մշակույթի կյանքը։

...Ըստ իս, միանգամայն անգերազանցելի է մնում Ձեր սև-սպիտակ արվեստը, Ձեր գրաֆիկան՝ նվիրված Հայաստանին։ Եզակի երևույթ է դա, մասշտաբային, մոնումենտալ իր էությամբ...

...Ծառ դուր եկան Հովհաննես Թումանյանի երկի նկարագրողությունները: Ֆիգուրները փառաբերել են, և հաղորդված է «Ախթամար» լեզենդի ոգին: Հետաքրքիր են Լուսինի և Մանուկ Աբեղյանի դիմանկարները, կանացի մերկ ֆիգուրներով էստամպները...

ՄԻԽԱՅԻԼ ՊԻԿՈԼ
Նկարիչ
Մոսկվա
1971

Աբեղյանի բնանկարները սիրած վայրերի բանաստեղծական դիմանկարներ են: Նկարչի գլխավոր քնարական հերոսը՝ Հայաստանը, հառնում է մեր դեմ իր ողջ գեղեցկությամբ ու բազմազանությամբ, իր յուրաքանչյուր անկյունով, տարվա յուրաքանչյուր եղանակով և օրվա պահով: Գառնի, Նորք, Բջնի, Կիրովական, Սևան, Ապարան. հիշարժան և համեստ, վեհապաշտ և մտերմիկ, բայց հավասարապես սիրող հայացքով դիտված վայրեր են հառնում և՛ գծանկարներում, և՛ փորագրություններում, և՛ գեղանկարական կտավներում:

ՆՈՆԱ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ
Արվեստագետ
Երևան
1971

Խորապես իմանալով և սիրելով իր հայրենիքը, նրա պատմությունը, ժողովրդի պայքարը լուսավոր ապագայի համար, նրա մշակութային ավանդույթները, Աբեղյանն ստեղծել է գունավոր աշխարհային և գրաֆիկական հարյուրավոր գործեր, որոնք պատկերում են Հայաստանի բնությունը, նրա մարդկանց, նրանց փառավոր աշխատանքն ու վեժ ձգտումները:

ՊՐԱՆԱՍ ԳՈՒԴԻՆԱՍ
Նկարիչ
Վիլնյուս
1973

Թանկագին Մհեր, Հայաստան գալով՝ ես արդեն գիտեի, որ կհանդիպեմ Ձեզ, և այդ հանդիպումով են ներթափանցված իմ բոլոր տպավորությունները:

Ժամապարհորդելով, ես տեսա լեռներ, որ արդեն տեսել էի Ձեր նկարներում, տեսա կանանց գեղեցկություն, որ արդեն տեսել էի Ձեր արվեստանոցում: Իսկ Ձեր արվեստանոցում լինելը բերկրանք էր ինձ համար: Այստեղ ես իմացա, որ ես ու Դուք ընդհանուր շատ բան ունեք: Չէ որ մենք, ես՝ Նյու Յորքում, Դուք՝ Երևանում, փորագրություններ ենք տպագրել ի պաշտպանություն խաղաղության, և դա մեզ միավորում է մեծ ու կարևոր գործում:

ԱՆՏՈՆ ՌԵՖՐԵՏՅԵ
Նկարիչ
Նյու Յորք
1974

Մհեր Աբեղյանը մեզ ցույց տվեց իր գրաֆիկական աշխատանքները՝ լինոփորագրություններ, օֆորտներ: Բոլոր այդ աշխատանքները ներշնչված են մի սկզբնաղբյուրից՝ Հայաստանից: Լինոփորագրություններն սրված են մեծ արվեստով ու պահանջկոտությամբ, դրանք վկայում են, որ նա լիովին տիրապետում է այդ ժանրին: Պոեզիայով ներթափանցված լուսային անցումներ, խիստ նրբորեն կառուցված լեռնային բնանկարներ. սրանց քնարականության գաղտնիքը պետք է որոնել Աբեղյանի քնատուր տաղանդի մեջ: Սերն առ հայրենի երկրի բնապատկերները հազարավոր գծերով դրոշմված է նրա երևակայության պատտառին: Հայաստանի բնապատկերի լեռնային տարածքները, հայ կանայք, մի խոսքով՝ հայրենիքը այդ թերթերում ներկայանում է մեզ խիստ անհատականացված և ոգեշունչ: Հայաստանն ու Աբեղյանն անքակտելի են, նրանց անկարելի է զատել և ներկայացնել առանց մեկը մյուսի:

ԳԱՌՋՈՒ
Նկարիչ
Փարիզ
1976

Արեղյանն արվեստում որոնում է ոչ թե պարզապես բնության գեղեցկությունները պատկերելու կամ անցողիկ զգացողություններ արտահայտելու ձևեր, այլ մտքի, ինտելեկտուալ լուրջ ու խոր բովանդակության մարմնավորումներ:

Հատկանշական են նրա աշխատանքներից շատերի անունները, որ ընդգծում են դրանց վերելոյությունը, խորհրդանշական և այլաբանական իմաստը՝ «Հայրենիք», «Հայաստան», «Գարուն», «Ամառ», «Այգաբաց», «Գինի», «Խաղող», «Աղջիկն ու աղավնին», «Հայ աղջիկ» և այլն: Այստեղից էլ, ըստ երևույթին, նրա հաճախադեպ ձգտումը՝ լինդիստագրություններ և ռուլինակ գունավեր կտավները միավորել շարքի մեջ, ընդհուպ մինչև վերջին, նրա ստեղծագործական ուղին ընդհանրացնող «Մարդը և բնությունը» պոիտը:

Ինտելեկտուալ հագեցվածության հետևանքը լինում է այն, որ էությունը ձեռք է բերում քաջահայտ հորինվածք, կառուցվածություն, «նկարայնություն» Արեղյանի գրեթե յուրաքանչյուր ավարտված աշխատանքում: Բայց առանձնապես արժեքավոր է այն, որ միաժամանակ նկարիչը չի կորցնում հուզական լարվածությունը, խմբիչական ապրումի ուժը, կարողանում է հաջողությամբ խուսափել սառը դատողականությունից, երբեք կերպարը չի վերածում լուծում պահանջող ռեբուսի: Քնարականի և ինտելեկտուալի, էքսպրեսիայի և կառուցվածքի կազմակերպման միասնությունը, — ահա Արեղյանի արվեստի բնորոշ հատկանիշը, որ ծնունդ է առել քաղաքացիական-հայրենասիրական գիտակցության և գեղարվեստական մտածողության միասնությունից:

Թանկագին Մենը Մանուկովիչ: Ինձ մոտ պահպանվել է մի լուսանկար, որ այժմ ընդունում եմ իբրև թանկարժեք մասունք: Մարտիրոս Մարյանի տան մեծ սենյակն է: Այն, որի պատուհանները նայում են այգուն: Վարպետը զրուցում է Ձեզ հետ, իսկ ես սեղանի մոտ նստած գրի եմ առնում այդ սենյակի մասունքը խոսակցությունն արվեստի մասին:

Հիմա, Ձեր յոթանասունամյակի օրը, այդ լուսանկարն ինձ առանձնապես պերճախոս ու խորհրդանշական է թվում: Դուք հայ արվեստի այն վարպետներից եք, որոնք պահպանեցին Հայաստանի մեծագույն գեղահնարչի գեղարվեստական հոյակապ հայտնագործումները: Դուք վստահորեն և համոզված ընթացքով Մարյանի հետևից այն տարիներին, երբ մեծ ընտրությունն այնքան էլ հեշտ բան չէր և կամխորոշում էր շատ դժվարություններ կյանքում: Բայց դուք լսեցիք Ձեր սրտի ձայնին, որ պատկանում էր Հայաստանին, ականջալուր եղաք դարերով փափայած նրա հոգևոր մշակույթի երածշտությանը և ուրախությամբ ենթարկվեցիք ազգային ստեղծագործական ավանդույթի տիրական կանչին:

Ես այսօր քավակառությանը եմ հիշում իմ աշխատանքը Ձեր արվեստին նվիրված գրքի և հոդվածների վրա: Ինձ խիստ հոգեհարազատ է կերպարային հղացման փիլիսոփայական լայնության և դեկորատիվ հարուստության այն սքանչելի զուգորդումը, որ բնորոշ է Ձեր աշխատանքներին: Ինչ փոփոխություններ էլ կրեն այս տարիներին ճաշակներն ու հավուսները, Ձեր գեղանկարչությունը միշտ կմնա իբրև Հայաստանի բնության ու պատմության խաղաղ-քանադեղնական ընկալման հիմնալի օրինակ: Ձեր լավագույն կտավներն ու փորագրությունները իրենց տեղը կգրավեն հանրապետական և համամիութենական թանգարաններում՝ արժանավորապես ներկայացնելով սովետական գեղանկարչության հայկական դպրոցը:

Ամբողջ սրտով մաղթում եմ Ձեզ և սիրելի Լուսին Կարպովնային երջանկություն և հոգեկան ջինջ պայծառություն, որ իշխում է Ձեր նկարներում՝ կյանքի խոր, բերկրառատ սիրտ զգացողություն ներշնչելով դիտողին:

В многообразии форм отображения современности, которое являет многонациональное советское искусство, очень важный аспект представляет поэтическая интерпретация жизни. Немало талантливых проявлений ее, наряду с другими национальными школами, демонстрирует и современное армянское искусство.

Достойное место в нем принадлежит народному художнику Армянской ССР Мгеру Мануковичу Абебяну.

Излюбленный жанр этого художника — пейзаж. Как и многие другие мастера армянской пластической школы, он изображает природу преимущественно в эпическом плане, однако индивидуальной его особенностью при этом является лирическое ее восприятие. Неповторимую красоту родных гор он всегда передает с сыновней влюбленностью и восхищением.

В горных пейзажах Армении глаз человека чарует постоянно сменяющийся характер освещения, что вызывает бесконечное многообразие цветовых оттенков, определяющих разное состояние прозрачной воздушной среды. Для художника поэтического склада это открывает возможности выражения в пейзаже всех интонаций человеческого настроения. Широкую гамму чувств мы всегда находим и у Абебяна — от нежных, акварельной прозрачности тонов мягкого утра до контрастных сопоставлений белесой, выжженной солнцем земли с глубокими сиренево-голубыми тенями знойного полдня. Заметное предпочтение художник отдает утреннему и вечернему пейзажу.

Чтобы почувствовать лирическое обаяние работ Абебяна, надо долго и с проникновенным вниманием вглядываться в его пейзажи, как он сам наблюдает и неустанно любит изменчивой и вечной красотой природы.

Среди лучших живописных пейзажей этого большого мастера одно из первых мест занимает небольшой холст «Осень в Гарни» (1966). Предельно прост его сюжет: за неширокой полосой многоцветного переднего плана, изображающего цветистый пейзаж ранней осени, открываются занимающие большую часть холста две широкие гряды мощных гор,

ИСКУССТВО
МГЕРА
АБЕБЯНА

над которыми спокойно простирается узкая полоса желтеющего вечернего неба. Тот же бледно-желтый отблеск солнечного света тонкими мягкими штрихами змеится по гребням сиреневых сизых гор. Этой мягкой, спокойной умиротворенности в природе может быть противопоставлен ее мужественный и суровый облик в «Пейзаже с памятником V в.» (1965). Открытое широкое пространство, в центре которого четким темно-лиловым силуэтом возвышается древний храм, занято ровным цветом как бы добела раскаленной земли и изрезано широкими полосами коротких полуденных теней. Спокойные ряды уходящих друг за другом горных краёв на дальнем заднем плане подчеркивают статическую центричность композиции.

Эпическая глубина и сила пейзажей Абеяна раскрываются во всей полноте в большом триптихе «Родина», созданном в 1967 году. Это широкое монументальное полотно обнаруживает лучшие качества колорита Абеяна, чаще всего строящегося на мягких сочетаниях нежных светлых тонов, что наполняет его пейзажи светом и воздухом. Здесь можно почувствовать и его высокое мастерство в области композиции.

В 1964 году художник закончил одну из лучших своих картин «Вечер», впервые показанную в Москве на персональной выставке в июне 1971 года. Эта работа в какой-то мере подытоживает искания предшествующих лет. Лирическое и эпическое начала здесь сливаются в органическом единстве строгой одухотворенной красоты человека и величавой природы. Образ девушки, несущей на плече корзину с фруктами, привлекает сочетанием естественной простоты и почти античной грации, полностью лишен того налета внешней красоты, который иногда присутствовал в ранних картинах художника. В то же время цельный и насыщенный колорит, напоенный горячими отблесками заката, придает картине монументальный характер, ее можно, не меняя, перенести на стену в виде фрески.

Своеобразие колорита в картинах М. Абеяна 60-х годов можно почувствовать на примере маленького холста «Масис, Бюракан» (1963). Цвет достигает изысканной тонкости в сочетании бледных тонов голубого, сиреневого и розового в панораме подернутой легкой дымкой долины и как бы парящего над ней, окруженного цепью легких облаков Арарата. Эти же тона повторяются в сочетании с нежной зеленью в четко очерченном переднем плане, оттененном темными линиями низких каменных заборов и деревьев.

В работах художника 70—80-х годов все более утверждается лаконизм живописного языка. Новая современная манера письма Абеяна наиболее ярко проявилась в картине «В Араратской долине» (1971). Отдельные мазочки белого, оттеняющие вершины гор, или желтого и красного в геометризованной кроне одинокого дерева создают четкий отточенный ритм, пронизывающий всю композицию. Этот ритм запечатлен в безукоризненной прямой узкой темной полосе у горизонта с едва обозначенными, как будто нанизанными на нее пятнами деревьев.

Интересна работа М. Абеяна в жанре портрета, где он проявил себя проникательным и объективным интерпретатором человеческих характеров. В мужских портретах художник часто пользуется насыщенным цветом в очень смелых и конт-

растных сопоставлениях. В портрете архитектора М. Мазмания (1965), например, он противопоставляет горячие тона карнации и холодные цвета одежды и фона. Характер колорита во многом определяет своеобразие подобных портретов, отличающихся порой почти скульптурной пластикой лиц и четкой определенностью характеристик. К числу лучших можно отнести портреты отца художника, крупного советского ученого-литературоведа Манука Абеяна.

Совершенно другой, преимущественно лирический характер имеют женские портреты Абеяна. Один из лучших среди них — «Портрет Люси» (1959) — дышит очарованием мягкой женственности и элегической грусти. Наиболее сильной работой художника в этом жанре следует признать портрет жены художника (1947), в котором артистическая тонкость исполнения сочетается с глубиной психологической характеристики. Освещенное бледно-голубыми рефлексам красивое лицо в обрамлении мягких темных волос отражает сложный духовный мир. Беспокойное движение широких мазков красного, желтого и зеленого, составляющих фон портрета, контрастирует с матовой бледностью лица. Глубокая затаенная мысль читается в задумчивом, немножко усталом взгляде больших темных глаз. По глубине и искренности передачи человеческого характера этот портрет относится к лучшим образцам советской живописи в этом жанре.

Значителен вклад М. Абеяна в графику (линогравюра). Здесь он не только достигает степени виртуозного владения средствами художественной выразительности, но имеет в этом смысле весьма немногих, равных себе мастеров. Нельзя не упомянуть об особой чуткости и точности его глаза и верности вкуса, хотя речь идет об использовании лишь двух цветов — черного и белого — для передачи напоенного воздухом широкого пространства или выразительных живописных объемов в многоцветном богатстве мира. Не станем говорить о рисунке художника, изысканном и точном, упомянем только о его многолетней работе в области гравюры.

Раскрытие большого и глубокого содержания в черно-белой графике, как известно, бывает во многом обусловлено именно высоким техническим совершенством художника. Это особенно важно подчеркнуть сегодня, когда нередко приходится видеть на выставках молодых, недостаточно опытных еще графиков недопустимую расточительность художественных средств. Как часто мы видим в графических листах мало-выразительные крупные пятна черного и белого цветов, по существу, «не работающие» на раскрытие содержания произведения. Художники забывают иной раз о концентрированной насыщенности выражения графического листа, где каждый квадратный сантиметр его поверхности и каждый небольшой штрих обладают повышенной силой эмоционального воздействия на зрителя. Только высокая степень вкуса и точного расчета может предохранить художника от промаха. Блестящий пример этому и дают гравюры М. Абеяна.

Емкость содержания графического листа этого мастера можно наблюдать хотя бы в его сравнительно небольшом «Пейзаже Джрашата» (1963). Поражает не только сюжетная насыщенность этого листа, но прежде всего полнота самого художественного образа, которую он в себе заключает.

Черно-белая скупая гамма выражает огромную амплитуду эмоций — от солнечной пасторальной ясности утра до скорбных и мрачных тонов ночи.

Графика Абеяна отличается большим диапазоном тематического охвата жизни (пейзажи и жанровые сцены, история и иллюстрация), причем в решении различных тем художник точно выбирает в арсенале художественных средств лишь самые необходимые для каждого данного случая. Какой трагической силой насыщен, например, черный цвет в известном листе «Большое горе» (1965), посвященном памяти жертв геноцида! Какой эмоциональный накал обретают здесь скупые пятна белого, выхватывающие из тьмы бледные лица безмолвных женщин или, подобно зигзагам молнии, пробегающие по контурам их скорбных силуэтов!

В графических пейзажах Абеяна выступает еще одна важная черта его искусства — глубокий внутренний драматизм, выражающийся в сильной динамике линий и общей композиции его листов. Не инертные неподвижные массы представляют собой его горы, а пронизанные острым и бурным движением, полные страстной внутренней жизни могучие силы природы, как мы это видим, например, в листах «Горы Армении» (1964) или «Армения» (1968), исполосованных вдоль и поперек энергичными беспокойными линиями.

К числу лучших созданий мастера в графике, бесспорно, относится насыщенный высоким романтическим пафосом лист «Остров Севан» (1959). Сильный и очень резко проявляющийся темперамент художника выражен здесь с героической силой. Уже упоминавшиеся нами примеры контрастного сопоставления двух цветов, при ведущей доминирующей роли одного из них, блестяще используются для выражения бурного взлета эмоций, подобно вспышке ночной молнии, освещающего внутренний смысл произведения: родная земля хранит в себе неизгладимые воспоминания о пронесшихся над нею столетиях смертельной героической борьбы народа против бесчисленных врагов и поработителей. Динамика черно-белого контраста достигает наивысшей силы в тревожно мятущихся белых вспышках поверхностей скал и в пунктире вырывающегося из-за горы яркого света. Содержание этого произведения раскрывается в неожиданном, но совершенно органичном завершении этой фантазмагории света на спокойных и строгих силуэтах храмов, неколебимо возвышающихся на скале на фоне легкого белого облака. Этот лист может служить примером решения глубокой и монументальной в своей основе темы в формах малого, казалось бы, камерного по своему характеру, искусства линогравюры.

В графике М. Абеяна есть еще одна любопытная особенность: многие его листы вызывают живое воспоминание об античности, хотя здесь не может быть и речи о какой-либо стилизации и тем более о подражании. Это сходство состоит прежде всего в чарующей глаз плавной гибкости линий, которые очерчивают стройные фигуры людей. Еще более отчетливо это выступает в рисунках, исполненных белой линией по черному фону, что исключает возможность их интерпретации

в плане обыденной жанровости. Достаточно сослаться хотя бы на иллюстрации к балладе Ов. Туманяна «Ахтамар» (1969). Отсутствие нарочитой стилизации подтверждается здесь уже тем, что в том же самом рисунке мягкая певучая линия может внезапно сменяться ломаной и дробной, что, впрочем, нисколько не разрушает строгой гармонии образа в целом. Та же особенность выступает, например, в изысканном и стройном многозвучии известного листа 1967 года с изображением карасов. Особая привлекательность этих «антикизирующих» мотивов у Абеяна состоит, может быть, в том, что они совершенно свободны от каких-либо следов холодной академической традиции, создавшей в свое время прочный заслон на пути общения нового европейского искусства с антикой. Применительно к искусству М. Абеяна, очевидно, следует говорить о прямом восприятии «духа античности» сквозь толщу многовекового национального наследия. Сказанное подтверждается и тем, что и многим другим работам художника присущ родственный античности строгий гармонический характер художественной интерпретации жизни.

Искусство М. Абеяна — светлая жизнеутверждающая страница великой художественной летописи наших дней. Оно расскажет грядущим поколениям о красоте духовного мира нашего современника.

НИКОЛАЙ НЕРСЕСОВ

Москва

АБРАМ РОММ
Искусствовед
Москва
1944

Художник Абегиан, по-моему, очень интересный мастер. Отмечу прежде всего его рисунок, прекрасно «строящий» форму и изображаемое пространство. Именно графическим мастерством объясняется удача его бытовых и пейзажных акварелей...

АБРАМ ЭФРОС
Искусствовед
Москва
1944

...Я хочу знать — вот эти туманы Абегиана, эта какая-то жемчужная дымка, ее опаловые цвета — это что-то взятое из жизни или исповедание?..

...Абегяна я вижу уже не в первый раз. Это очень интересное явление.

АНДРЕЙ ГУБЕР
Искусствовед
Москва
1959

...Свет, цвет, радость жизни, обостренное чувство пространства, суровая и одновременно с этим поразительно тонкая природа Армении, поэтичность далеких перспектив и богатство нежнейших оттенков — все это уносит с собой (и надолго!) всякий посетитель из мастерской художника. Как много здоровых сил у народа, породившего такую живопись, и как крепко связана она своими корнями с почти непостижимой древностью.

...Я познакомился здесь с Арменией, но не такой, какая она была, а какая она сейчас. Трудно найти равное по силе острое чувство современности, соединенное с таким уверенным и самостоятельным мастерством! Великое счастье для зрителя иметь возможность посмотреть выставку работ Мгера Абегиана, походить, подумать, подышать воздухом чистого искусства, искреннего искусства, нашего искусства...

СЕРГЕЙ ГЕРАСИМОВ
Художник
Москва
1959

Мгер Абегиан настойчиво и принципиально ведет свою работу, последовательно, шаг за шагом он развивает свое искусство.

Его картина «Колыбельная» прекрасна, в ней выразились закономерности смыслового (тематического) и эмоционально-выразительного плана, она подводит итоги достижениям, которые были у художника и которые он обещает в дальнейшем.

Мне нравится, что все формальные искания Абегиана связаны с жизнью. А я по старой своей привычке убежден, что связь с жизнью, с ее многосторонними явлениями, всегда дает в искусстве хорошие результаты. У Абегиана все построено на изучении натуры, на ее интерпретации, и наиболее выразительное отражение натуры оказывается и наиболее правильным, «говорящим».

А «Колыбельная» характерна тем, что она убедительна и логична по ощущению, по своей внутренней теплоте, по строгой закономерности хода кисти по поверхности холста и в глубину. Несмотря на то, что она решена очень интенсивно в цвете, она и повествует многое.

...Очень хорошо, что Абегиан-живописец много занимается рисунком и офортом.

КСЕНИЯ КРАВЧЕНКО
Искусствовед
Москва
1959

Мне хотелось бы остановиться на двух композиционных работах: «Колыбельная» и «Лето».

Полагаю, что «Колыбельная» далеко уходит от станковых картин, она ближе к монументальной живописи. Частный сюжет — молодая

мать укачивает ребенка вечером в горной деревне — возвышается до большой глубины обобщений. Это рассказ о счастье человека, о счастье ребенка, о необходимости мира на земле. Красота, которая заключена в этой работе, доходит до нашего сознания благодаря гармонии и ритму, которыми пронизаны здесь все линии и цвета.

Доминирующих мотивов два — горный пейзаж, чрезвычайно тонко написанный, с тем чувством декоративности, которым счастливо обладает Абемян, и люди, их внутреннее состояние.

Картина «Лето» таит такие же широкие обобщения: это не портрет юной армянки на фоне пейзажа, это образ юности. Красота не только в гармонии линий и цветовых отношений, она заключается в самой идее, во внутреннем смысле названных полотен.

Большим качеством Абемяна является его внутренняя связь с корнями национальной культуры, он сохраняет в своем искусстве определенные изобразительные традиции.

...Выставка привлекает двумя качествами. Во-первых, очень большим художественным мастерством, и второе, что бросается в глаза, это необыкновенно глубокое, яркое выражение Армении. И это не только изображение армянской природы, но всей национальной армянской культуры. Ведь каждая страна имеет не только свою историю, свои сложившиеся традиции, свои художественные вкусы, взгляды, свое лицо, но каждая страна имеет и художника, который способен с такой остротой, так ярко и сильно передать национальные черты. И Армении в этом смысле посчастливилось...

В лице Мгера Абемяна Армения имеет превосходного мастера, вкладывающего в свои произведения очень много сердечности, душевной чистоты и ясных раздумий. Этого более чем достаточно для благодарного признания его труда.

...Абемян — художник, умеющий наполнить свои картины армянской природы гуманистическим содержанием, живым и современным. Ярко-национальный мастер, он воспринял лучшие традиции армянского искусства и переработал в национальном духе уроки русского искусства. Для современного советского искусства его творчество, как и творчество других крупнейших армянских живописцев, скульпторов и зодчих, представляет большую ценность.

...Мгер Манукович Абемян — один из тех живописцев и графиков Советской Армении, которые очень ярко и в своеобразной форме отразили общую направленность советского искусства. Он принадлежит к числу тех мастеров, чье творчество придало искусству Армении самобытный облик, выделяющий армянскую изобразительную школу среди многонационального советского искусства.

...Литографии Абемяна исключительно красивы. В них художник добивается монументально-романтического звучания каждого уголка родной природы. Он умеет в сочетании черного и белого цветов добиться эффекта яркой солнечности и воздушности.

АНДРЕЙ ЧЕГОДАЕВ
Искусствовед
Москва
1959

ДАВИД ДУБинский
Художник
Москва
1959

НОРА ПРОКОФЬЕВА
Искусствовед
Москва
1959

**АЛЕКСАНДР
КАМЕНСКИЙ**
Искусствовед
Москва
1959

Абеян учился у русских художников и очень многим обязан русской художественной культуре, но, конечно, он прежде всего является художником глубоко национальным. И это выражается не только в тематике его произведений, характере и особенностях его изобразительных средств, принципах колорита и т. д. Это выражается прежде всего в особенностях восприятия мира, выраженных в его произведениях.

Мне кажется, одна из важнейших черт творчества лучших мастеров изобразительного искусства Армении — умение найти четкий пластический эквивалент для выражения самых сложных и глубоких мыслей, умение выразить в чисто изобразительных формах те думы и волнения, которыми они охвачены.

...Умение найти в пластических формах возможность выразить чувства своих современников в большой степени свойственно и творчеству Мгера Абеяна. Это проявилось уже в тех первых полотнах, которые в свое время принесли ему заслуженную славу, — я имею в виду большие натюрморты. Выделю среди них группу ереванских натюрмортов, в которых есть не только строгость композиции, большое благородство, ритмическая четкость, интенсивность цвета, но и особая душевная широта, утверждение радости бытия, которые свойственны советским людям.

Такое эмоциональное восприятие жизненных явлений — наиболее характерное свойство творчества Мгера Абеяна.

**ДМИТРИЙ
САРАБЬЯНОВ**
Искусствовед
Москва
1960

...К каким бы жанрам ни обращался Абеян, он творит искусство, проникнутое любовью к человеку, к жизни, к земле. Темы родины, мирного человеческого бытия облечены у Абеяна в ярко национальные формы. Художник продолжает те замечательные реалистические традиции, которые сложились в искусстве Советской Армении.

МИХАИЛ БОЖИЙ
Художник
Одесса
1960

...Радостное творчество, чувствуется искренняя любовь художника к родной земле. Абеян — изумительный мастер света, солнца. Патриарх армянской живописи Мартирос Сарьян может гордиться — у него есть достойная смена!

РУБЕН ДРАМПЯН
Искусствовед
Ереван
1962

Искусство Абеяна наделено большой эмоциональностью, лиричностью, подкупает своей человечностью, палитра художника отличается гармонией. А главное — оно современно и очень типично для нашего времени и нашей страны.

**КОНСТАНТИНЭ
ГАМСАХУРДИА**
Писатель
Тбилиси
1962

...Горы в отдалении, серые скалы упираются в небо. На плато колыбель, у колыбели ребенка сидит мать, неподалеку — согнувшаяся бабушка.

В такой же колыбели росли изобретатель армянского алфавита Месроп Маштоц, великие писатели, художники и историки Армении, незабвенный Орфей новой армянской поэзии Аветик Исаакян, великий

писатель Дереник Демирчян, великий художник Мартирос Сарьян и оригинальный продолжатель его традиций, замечательный мастер живописи — Мгер Абегиан.

...Картины Мгера Абегиана — настоящая симфония щедрых красок.

...Мгер Абегиан — художник с ярко выраженной индивидуальностью, с большой свободой почерка, который очень соответствует экспансивной натуре художника и его пылкому темпераменту. Главным принципом творческого кредо Абегиана надо считать следующее: рассматривать натуру сквозь призму воображения. В этом основа его оригинальности. С юных лет художник предъявляет требование на свободу в своих творческих исканиях, он сам себя контролирует и направляет. Творческие дерзания Абегиана, обусловленные, кроме личного, его национальными чертами, позволяют думать, что это один из тех творцов, усилиями которых были переоценены стандартное, натуралистическое, фотографическое направления в искусстве.

Опираясь на творческое воображение, но одновременно и на натуру, Абегиан проявляет такую силу убедительности, которая обеспечивает ему победу: зритель остается пораженным и очарованным.

Мгер Абегиан, помимо всего, блестящий график. В свои графические листы художник сумел вдохнуть новую и неожиданную жизнь благодаря изумляющей технике.

...Мне кажется, что в воплощении многогранной темы Армении художники достигли больших успехов. Эти успехи прежде всего связаны с именем выдающегося живописца и графика Мгера Абегиана, народного художника Армянской ССР. Он достиг высокого мастерства в линогравюре, подчинив своим творческим замыслам эту широко применяемую в современном искусстве технику и достигнув здесь своеобразия, большой лаконичности формы, именно той выразительности линий и плоскостей, через которые раскрывается богатство мыслей и чувств. В его линогравюрах — скупой отбор деталей и точность линий. Здесь, как говорится, словам тесно, а мыслям просторно. Абегиан черно-белым контрастом дает нам ощутить объемность масс, многоплановость горного пейзажа Армении. И всюду у него присутствует человек, природа связана с деятельностью людей! Серию линогравюр Абегиана можно было бы назвать «Земля и люди».

Есть у него и линогравюры, которые можно характеризовать как монументально-романтические (например, известная линогравюра «Остров Севан» 1958 года). В других чувствуется лирическое начало (в плавном линейном ритме гравюры «Сон», где силуэт фигуры девушки повторяет контуры гор). В гравюрах Абегиана видны общие черты с его живописью. Подобно цветовым контрастам в его полотнах, черно-белый контраст линогравюр помогает решать те же композиционные и выразительные задачи, передать чередование планов, ритмы и сопоставления форм и т. д. Художник умеет использовать большие плоскости, незаполненные краской: так, в гравюре «Вертолет и ослик» белизна самого листа создает ощущение залитой солнцем накаленной земли.

НИНО ГУДИАШВИЛИ

Искусствовед

Тбилиси

1962

ИРИНА СОЛОМЫКОВА

Искусствовед

Таллин

1964

**АЛЕКСЕЙ
ФЕДОРОВ-ДАВЫДОВ**
Искусствовед
Москва
1965

...Искусство Абеяна — умное, поэтическое и дающее зрителям радость. Это настоящее искусство, а что можно большее сказать об искусстве? Оно обогащает нас своим содержанием, в нем есть особый эмоциональный заряд.

**ТОСИКО и
ИРИ МАРУКИ
СИНКАЙ КАКУО**
Художники
Токио
1966

...Все работы — сильные по манере, выразительные и острые по содержанию. Они передают дух этой земли и этого народа, в них есть и характер самого мастера.

Замечательно, что в работах Абеяна слиты воедино национальное и современное. С этой точки зрения его творчество особенно интересно.

ПЕТР КОРНИЛОВ
Искусствовед
Ленинград
1966

...С удовольствием и как новость для себя рассматриваю Ваши гравюры, посвященные Родине, и среди них — по-настоящему утонченные листы — виноград, вино, яблоня... Какой Вы своеобразный мастер! Вы поэт своей неповторимой по красоте Родины, Вы ее глубоко познали и Вам есть что рассказать о ней своим зрителям художественными средствами. Природа Армении оживает у Вас в своей эпичности и первозданной мощи.

Одновременно Вы и лирик, и романтик. В своих натюрмортах Вы рассказываете о своей родной земле, о ее благах, и тут мне особенно хочется отметить Ваш дар декоративного осмысления избранных мотивов, без которого нет поэзии в искусстве.

Рядом с живописью у Вас сильно развит рисунок, причем не только как вспомогательное средство, присутствующее в любом изображении, но как самодовлеющее творческое явление. Рисунки великолепны, думаю, что именно мастерство в области рисунка позволило Вам освоить гравюру.

Словом, я испытал искреннее чувство радости, соприкоснувшись с Вашим богатым искусством.

ЕВГЕНИЙ КАЛЬЮНДИ
Искусствовед
Таллин
1968

Гравюры исполнены ясно, просто, сменяющиеся плоскости черного и белого создают своеобразный пластический ритм, широкое и благородное звучание.

РУБЕН ДРАМПЯН
Искусствовед
Ереван
1968

...Абеян первый из армянских художников передал в графике пейзаж Армении во всей его надлежащей широте.

Эта работа художника, вероятно, будет им продолжена, но уже то, что выполнено, восполняет не только творческую биографию художника, но и тот существенный пробел, который имелся до сих пор в армянской советской графике.

БОРИС БЕРНШТЕЙН
Искусствовед
Таллин
1969

Если бы некий воображаемый зритель осмотрел эту выставку, не заметив афиши, он все равно понял бы что перед ним — Армения, увиденная глазами армянского художника. В графике Мгера Абеяна господствуют природа и люди его родины, более того, строй его искус-

ства предопределен духом национальной художественной традиции, национальным мироощущением.

...Мгер Абегиан — живописец, мастерски владеет звонкой и напряженной гаммой «красок Армении». На сей раз, однако, он показал себя как график, имеющий в своем распоряжении лишь два цвета — черный и белый. Видимо, поэтому в его линогравюрах наиболее мощно и впечатляюще выступают суровые, возвышенные и героические черты армянской природы.

...Когда смотришь пейзажи, портреты и натюрморты Мгера Абегиана, когда углубляешься в музыку его графических сюжетов, чувствуешь радость не только от знакомства с щедрым и ярким мастером — через его творчество узнаешь и начинаешь глубже понимать и любить его родную суровую, древнюю и вечно молодую землю.

В созвездии блестящих мастеров современной армянской живописи Мгеру Мануквичу Абегиану принадлежит почетное место, его творчество можно рассматривать как одно из важных направлений, формирующих своеобразное лицо армянской изобразительной школы в целом.

Для советского искусства годы создания работ Мгера Абегиана — это и есть годы всей прошедшей истории. Пробегаая мысленным взором путь советского искусства, а в нем — путь искусства Советской Армении, видишь, что на протяжении всего этого пути Абегиан прокладывал собственную тропу, которую ни с чем нельзя спутать и без которой трудно мыслить себе сегодня жизнь нашей культуры.

...Совершенно, как мне кажется, остается непревзойденным Ваше искусство черно-белое, Ваша графика, посвященная Армении. Это уникальное явление, масштабное, монументальное по своему существу...

...Очень понравились иллюстрации к Ованесу Туманяну. Фигуры грациозны, и дух легенды «Ахтамар» передан. Интересны портреты Лусик и академика Манука Абегиана, эстампы с обнаженными женскими фигурами...

Пейзажи Абегиана — поэтические портреты любимых мест. Главная лирическая героиня художника, Армения, предстает перед нами во всей своей красе и разнообразии, каждым своим уголком, каждым временем года и дня. Гарни, Норк, Бжни, Кировакан, Севан, Апаран—

**ЛЕОНИД
ПЕРВОМАЙСКИЙ**

Писатель
Киев
1969

ИОННА СТЕПАНЯН
Искусствовед
Ереван
1970

ИРИНА СОЛОМЫКОВА
Искусствовед
Таллин
1970

МИХАИЛ ПИКОВ
Художник
Москва
1971

ИОННА СТЕПАНЯН
Искусствовед
Ереван
1971

места памятные и скромные, величественные и камерные, но одинаково облюбленные его взглядом, возникают и в рисунках, и в гравюрах, и в живописных полотнах.

ПРАНАС ГУДИНАС

Художник
Вильнюс
1973

Глубоко зная и любя свою родину, ее историю, борьбу ее народа за светлое будущее, ее культурные традиции, Абегиан сотворил сотни произведений живописи и графики, отражающих природу Армении, ее людей, их труд и стремления, полные величия.

АНТОН РЕФРЕЖЬЕ

Художник
Нью-Йорк
1974

Дорогой Мгер, приезжая в Армению, я уже знал, что встречу Вас, и эта встреча вошла во все мои впечатления.

Путешествуя, я видел горы, которые уже видел в Ваших картинах, видел красоту женщин, которую уже видел в Вашей мастерской. А быть в Вашей мастерской для меня было радостью. Тут я узнал, что у нас есть немало общего — ведь мы, я в Нью-Йорке, а Вы в Греване, печатали гравюры в защиту мира, и это нас объединяет в большом и нужном деле.

ГАРЗУ
Художник
Париж
1976

Мгер Абегиан показал нам свои графические работы: линогравюры, офорты. Все эти работы вдохновлены одним источником — Арменией. Линогравюры сделаны с большим искусством и требовательностью, они свидетельствуют, что он полностью владеет этим жанром. Исполненные поэзии световые переходы, очень тонко скомпонованные горные пейзажи — секрет их лирики надо искать во врожденном таланте Абегиана. Любовь к пейзажам своей страны тысячами линий запечатлена в его воображении. Горные просторы пейзажа Армении, армянские женщины — словом, Родина представляется нам в этих листах очень лично и с воодушевлением. Армения и Абегиан неразрывны, их нельзя разделить и представить друг без друга.

МОИСЕЙ КАГАН
Искусствовед
Ленинград
1961

...Абегиан ищет в искусстве не простого изображения красот природы или выражения мимолетных ощущений, но воплощения мысли, серьезного и глубокого интеллектуального содержания.

Показательны названия многих его работ, подчеркивающие их сверхъютный, символический и аллегорический смысл: «Родина», «Армения», «Весна», «Лето», «Рассвет», «Вино», «Виноград», «Девушка и голубь», «Армянская девушка» и т. п. Отсюда же, видимо, происходит нередкое у него стремление к объединению линогравюр и даже живописных полотен в циклы — вплоть до последней, обобщающей его творческий путь сюиты «Человек и природа».

Интеллектуальная насыщенность влечет за собой переход этюда в откровенную сочиненность, построенность, «картинность» едва ли не каждой законченной работы Абегиана. Но особенно ценно, что при этом художник не теряет эмоционального напряжения, силы непосредственного переживания того, что он изображает, умеет счастливо избежать рассудочности, холодности, никогда не превращает образ в ребус, требующий разгадки. Единство лиризма и интеллектуальности, экспрессии и построенности — вот характерная черта искусства Абегиана, порожденная единством гражданственно-патриотического сознания и художественного мышления.

Дорогой Мгер Манукович! У меня сохранилась фотография, которую я воспринимаю сейчас как драгоценную реликвию. Большая комната в доме Мартироса Сарьяна. Та, что выходит окнами в сад. Варпет о чем-то беседует с Вами, а я, сидя за столом, записываю этот большой и мудрый разговор об искусстве.

Сейчас, в день Вашего семидесятилетия, эта фотография кажется мне особенно красноречивой и символичной. Вы — один из тех мастеров армянского искусства, которые поддержали замечательные художественные открытия величайшего из живописцев Армении. Вы уверенно и убежденно пошли вслед за Сарьяном в те годы, когда такой выбор был совсем не легким делом и обозначал многие жизненные трудности. Но Вы услышали голос Вашего сердца, которое принадлежало Армении, высокой музыке ее взлелеянной веками духовной культуры, и Вы с радостью подчинились властному зову национальной творческой традиции.

Я с удовольствием вспоминаю ныне свою работу над книгой и статьями, посвященными Вашему искусству. Мне очень по душе то дивное сочетание философской широты образного замысла и декоративно-богатства, которыми отличаются Ваши работы. Как бы ни менялись в нынешние годы вкусы и пристрастия, Ваша живопись навсегда останется прекрасным образцом спокойно-поэтического восприятия природы и истории Армении. Лучшие из Ваших картин и гравюр займут свое место в республиканских и всесоюзных музеях, достойно представляя армянскую школу советской живописи.

От всего сердца желаю Вам и милой Лусик Карповне счастья и того ясного душевного света, который царствует в Ваших картинах, внушая зрителям ощущение глубокой, радостной любви к жизни.

**АЛЕКСАНДР
КАМЕНСКИЙ**
Искусствовед
Москва
1979

**MHER
ABEGHIAN
AND HIS ART**

In diversity of forms representing our times, which is presented by multinational Soviet art, the poetic interpretation of life is a very important aspect. Not a few talented manifestations of this may be seen in modern Armenian art, side by side with other national schools.

Mher Abeghian, People's Artist of the Armenian SSR, occupies a worthy place in modern Armenian art.

Landscape is his favourite genre. As many other masters of the Armenian plastic school, he depicts nature chiefly epically, however, his individual approach being its lyrical perception. He always conveys the inimitable beauty of his native mountains with filial amorousness and admiration.

The constantly changing character of light charms the human eye in mountain landscapes of Armenia. It calls forth an endless variety of colour shades, determining different states of the transparent air media. For an artist of poetic nature, this affords possibilities to express all intonations of the human mood in landscape. A broad gamut of feelings is always found in Abeghian paintings, from delicate tones of water-colour transparency of a mild morning to the contrasting comparisons of the whitish, scorched earth with the deep lilac-bluish shadows of a hot midday. The artist shows an appreciable preference for morning and evening landscapes.

To feel the lyrical charm of Abeghian's paintings, one must peer into his landscapes a long time and with heartfelt attention, as he himself observes and untiringly admires the changeable and eternal beauty of nature.

"Autumn in Garni" (1966), not a large canvas in size, is among the most picturesque landscapes of this notable master. It has a plot marked with utmost simplicity: behind a rather wide streak of multicoloured foreground representing a flowery landscape of early autumn, two broad ridges of mighty mountains appear occupying the greater part of the canvas and upon which a narrow stripe of the evening sky turning yellow stretches serenely. The same pale yellow gleam of sunlight coils along the lilac-bluish mountain crests with delicate soft strokes. This softness and serenity in nature may be opposed to its manly and severe aspect in "Landscape with a Fifth-Century Temple"

(1965). Its broad open space with a clear-cut dark-lilac silhouette of the ancient temple dominating in the centre, is occupied by the uniform colour of the earth as though made white-hot and is cut up by wide stripes of short midday shadows. The placid rows of receding mountain ridges in the background emphasize the static centricity in composition.

The epic depth and might of Abeghian's landscapes are fully displayed in the large triptych "Motherland", created in 1967. This broad imposing canvas reveals the best qualities of Abeghian's colouring, most frequently built on mild combinations of tender, bright tones that fill his landscapes with light and air. His great mastery in composition may also be perceived here.

In 1970, the artist finished one of his best paintings "Evening", first shown at his one-man exhibition in Moscow, in 1971. This work sums up, to a certain extent, his searchings of previous years. The lyrical and epic blend here in an integral unity of the austere inspired beauty of man and majestic nature. The figure of a maiden with a basket of fruits on her shoulder attracts, by her natural simplicity combined with almost antique grace, and is completely void of that touch of outward beauty, sometimes noted in the artist's early paintings. At the same time, integral and saturated colouring, suffused with hot gleams of sunset imparts monumentality to the painting; it may be transferred, without changing, onto the wall as a fresco.

The peculiarity of colouring in Abeghian's paintings of the 1960s may be perceived on the example of a small canvas "Masis, Burakan" (1963). Colour reaches refined subtlety in the combination of pale tones of blue, lilac and pink in a panorama of the valley, coated with a light haze and, as if floating above it, Ararat is seen, surrounded with a chain of airy clouds. These same tones combined with tender green are repeated in the efficiently outlined foreground, shaded with the dark lines of low stone fences and trees.

Laconism of pictorial language became firmly established in the artist's works of 1970—1980. Abeghian's new style of creation showed most brightly in his painting "In the Valley of Ararat" (1971). Broken strokes of white, shading mountain tops, or those of yellow and red in the geometrized crown of a lonely tree, create a clear fine rhythm, permeating whole composition. This rhythm is imprinted in the irreproachably straight, narrow and dark stripe near the horizon with scarcely marked spots of trees, as though strung on it.

M. Abeghian's work in portraits is interesting, wherein he has shown his worth as an astute and unbiassed interpreter of human character. In male portraits, the artist often applies saturated colour in bold contrasting comparisons. In the portrait of architect M. Mazmanian (1965), for instance, he sets the warm tones of carnations against the cold colours of garments and the background. The nature of colouring determines to a large extent the peculiarity of such portraits distinguishing at times for an almost sculptural plasticity of faces and accurate definiteness in characteristics. Among the best are the portraits of the artist's father, Manuk Abeghian, a prominent Soviet scholar and literary critic.

Abeghian's female portraits are completely different, chiefly lyrical in character. "The Portrait of Lucy" (1959), one of the best among them, breathes the charm of soft womanhood and melan-

choly. The portrait of the artist's wife (1947), in which artistic subtlety of execution goes with depth in psychological characterization, must be recognized as the artist's most impressive work in this genre. The beautiful face lit up pale-blue reflections in the setting of soft dark hair mirrors a complicated spiritual world. The restless movement of broad strokes of red, yellow and green, constituting the background of this portrait, contrasts with the mat pallor of the face. A deep repressed thought is read in the pensive, slightly fatigued gaze of the big dark eyes. This portrait is among the best samples of Soviet painting in this genre for its depth and sincerity in conveying human character.

M. Abeghian's contribution to graphic art (linocut) is considerable. Here he not only attains virtuoso mastery of artistic expressiveness, but has few experts to equal him in this sense. One cannot but mention the peculiar sensitiveness and exactness of his eye, faithfulness of his taste, though the question is on the use of only two colours, black and white, to convey extensive space suffused with air, or expressive pictorial volumes in the multicoloured wealth of the world. Not to speak of the artist's drafting, refined and accurate, his work of many years in engraving must be noted.

Revelation of a great, profound content in black-and-white graphics is known to be, in many respects, conditioned by the artist's highly perfect technique. This is especially important to emphasize nowadays, when inadmissible extravagance of artistic means is often seen at exhibitions of young, not yet sufficiently experienced graphic artists. Large black and white spots of little expressiveness, not "aiming" to reveal the content of a composition, are frequently seen on graphic sheets. Artists sometimes forget the concentration of expression in a graphic sheet, where each square centimetre of surface and each small touch must have a heightened strength of emotional ascendancy over the beholder. Only fine taste and precise calculation may save the artist from a slip. This is brilliantly exemplified in M. Abeghian's engravings.

The capacity of content in graphic sheets of this master may be observed even in his comparatively small "Landscape of Djirashat" (1963). Not only saturation in subject-matter of this sheet is amazing, but first and foremost, the completeness of the very artistic image therein. The black-and-white restrained gamut expresses a large amplitude of emotions—from the sunlit pastoral clarity of morning to mournful and sombre tones of night.

Abeghian's graphic art is distinguished for its great range in thematic embracement of life (landscapes and genre scenes, history and illustration); for the solution of various themes, the artist chooses accurately from the store of artistic means, the one most necessary for each particular instance. What tragic forcefulness is, for example, imbued in the black colour of his well-known sheet, "Great Sorrow" (1965), commemorating the victims of the genocide! What emotional strain acquires here the sparing splashes of white, snatching out the pale faces of mute women from darkness, or running, like lightning zigzags, along the outlines of their mournful silhouettes!

Another important feature is inherent in Abeghian's graphic landscapes: profound inward dramatism expressing itself in the intense dynamics of lines and general composition of his sheets.

His mountains are not inert, motionless masses, but mighty forces of nature full of an impassioned inner life and permeated with acute and impetuous movement, as for instance, in "The Mountains of Armenia" (1964) and "Armenia" (1968), cut into strips by energetic and restless lines far and wide.

"The Isle of Sevan" (1959), imbued with great romantic pathos is, indisputably, among the best creations of Abeghian's graphic art. The artist's temperament, powerful and most distinctly revealed, is expressed here with heroic forcefulness. The above-mentioned instances of contrasts of two colours with the domination of one, are brilliantly applied to express the impetuous flight of emotions similar to a flash of lightning in the dark, illuminating the inner sense of the work: the native land indelibly retains in its memory the long-past centuries of heroic mortal struggle of the people against innumerable enemies and enslavers. The dynamics of the black-and-white contrast reaches its highest point of intensity in white flashes dashing anxiously on rocky surfaces and in the dotted line of bright light tearing away from behind the mountains. The contents of this creation is uncovered in an unexpected, but utterly integral, completion of this phantasmagory of light on the serene and austere silhouette of temples, that rise staunchly on the rocks on the background of an airy white cloud. This sheet may serve as an example for the solution of subject-matter, monumental in its basis, in minor forms of linocut art.

There is another noteworthy feature in M. Abeghian's graphic art: many of his sheets evoke lively reminiscence of antiquity, though any stylization and, all the more, imitation, are out of the question here. This likeness is revealed, first and foremost, in the enchanting flowing pliability of lines, which outline the slender figures of people. This comes forward much more distinctly in his drawings in white on black background that excludes their interpretation in terms of ordinary genre-painting. Suffice it to refer to the illustrations of "Akhtamar" (1969), a ballad by H. Tumanian. The absence of deliberate stylization is confirmed here by the fact that the soft harmonious line in the drawing may suddenly change into broken and fractional, which however, does not blast the rigid harmony of image on the whole. The same peculiarity may be seen, for instance, in the exquisite and austere polyphony of the well-known sheet representing clay pitchers (1967). Particular attractiveness of these "antiquizing" motifs in Abeghian's creations is, perhaps, their utter voidness of any trace of cold academic tradition that in its time had barred the intercourse of new European art with the antique. In conformity with M. Abeghian's art, obviously, one must speak of a direct perception of "the spirit of antiquity" through the thick of century-old national heritage. The above-stated is confirmed by many other creations of the artist with inherent harmonious character of artistic interpretation of life kindred to antiquity.

M. Abeghian's art is a bright, life-asserting page in the great artistic chronicle of our days. It will tell succeeding generations about the beauty of the spiritual world of our contemporary.

NIKOLAI NERSESOV

Moscow

ABRAM ROMM.
Art critic
Moscow
1944

Artist Abeghian, in my opinion, is a most interesting master. I shall note first of all his drawing which "builds" form and space perfectly well represented. The success of his genre paintings and landscapes in water-colour is explained by that very graphic mastery.

ABRAM EFROS
Art critic
Moscow
1944

I want to know— these mists of Abeghian, this somewhat pearl— like haze, his opal colours—is this something taken from life, or creed of faith? It is not the first time that I see Abeghian. It is a very interesting phenomenon.

ANDREI GOUBER
Art critic
Moscow
1959

Light, colour, joy of life, a keen sense of space, severe and, simultaneously, amazingly subtle nature of Armenia, poetic charm of distant perspectives and wealth of most tender shades—each visitor takes away all this with him from the artist's workshop (and for a long time). How much robust force has the people to give birth to such paintings, and how strongly it is connected in its roots with almost inscrutable antiquity!

...Here. I made my acquaintance with Armenia; not with the one it had been, but with Armenia of today. It is difficult to find an equally intense, keen sense of contemporary life, combined with such confident and independent mastery! It is great happiness for the beholder to have a possibility to see the exhibition of Mher Abeghian's works, to walk about, contemplate and breathe the air of pure art, sincere art, our art...

SERGEI GERASIMOV
Artist
Moscow
1959

Mher Abeghian carries out his work persistently and fundamentally; he consistently, step by step develops his art.

His painting "Lullaby" is wonderful; regularities of semantic (thematic) and emotional-expressive nature are revealed here; it sums up the achievements obtained by the artist and which he promises later on.

It is pleasing that all Abeghian's formal searches are connected with life. I am convinced, from an old habit of mine, that connection with life, with its many-sided occurrences always gives good results in art. In Abeghian's creations, everything is built on the study of model, its interpretation, and the most expressive reflection of the model happens to be likewise the most correct, eloquent.

"Lullaby" is interesting for its being convincing and logical in sensation, in its inner warmth. In the rigid regularity of brush motion on canvas surface and its depth. Notwithstanding its solution of intensive colour, much is narrated.

...It is fine that Abeghian, the painter, is occupied in drawing and etching.

KSENYA KRAVCHENKO
Art critic
Moscow
1959

I would like to pause on two compositional works: "Lullaby" and "Summer".

I suppose that "Lullaby" goes a long way from easel paintings, it is closer to monumental painting. The subject-matter (a young mother rocks

the child to sleep in a mountain village in the evening) rises to most profound generalizations. It narrates the happiness of man, and that of the child, about the necessity for peace on Earth. The beauty present in this work reaches our consciousness owing to harmony and rhythm which permeate all its lines and colours.

...Two motifs dominate, mountain landscape, subtle in drawing, with that sense of decorativeness which Abeghian happily possesses, and people, their inner moods.

"Summer" is also fraught with such extensive generalizations: this is not a portrait of a young Armenian maiden against a landscape background, it is the image of youth itself. Beauty is not only in the harmony of lines and colour correlations, it is in the very idea, in the inner sense of the canvases mentioned.

Abeghian's great trait is his inner connection with the roots of national culture; he preserves certain pictorial traditions in his art.

This exhibition attracts in two ways: first, by its great artistic mastery, and then, what is striking, an unusually profound and bright expression of Armenia. This is not only a representation of Armenian nature, but also of all national Armenian culture. Each country has not only its history, its established traditions, artistic tastes, views, its own profile, but each country also has its painter, capable of conveying its national traits, with such acuteness, so brightly and intensely. And Armenia is happy in this sense...

In the person of Mher Abeghian, Armenia has an excellent master who puts much cordiality, heartfelt purity and lucid reflections in his creations: It is more than sufficient for the gratifying acknowledgement of his labour.

...Abeghian is an artist, capable of endowing his paintings of Armenian nature with humanistic content, lively and contemporary. A brightly national master, he perceived the best traditions of Armenian art and absorbed from his Russian art lessons, in his own national spirit. His artistic endeavours, as well as those of other prominent Armenian painters, sculptors and architects, present great value for contemporary Soviet art.

...Mher Abeghian is one of those painters and graphic artists in Soviet Armenia, who reflected the general trend of Soviet art most strikingly and in a peculiar form. He is among those masters whose creative activity imparted something distinctive to the art of Armenia, distinguishing the Armenian pictorial school from others in the multinational Soviet art.

...Abeghian's linocuts are exceptionally beautiful. The artist achieves monumental-romantic sonority in each corner of a native scenery. He manages to obtain the effect of bright sunniness and airiness in combination of black and white.

ANDREI CHEGODAYEV

Art critic

Moscow

1959

DAVID DUBINSKY

Artist

Moscow

1959

NORA PROKOFYEVA

Art critic

Moscow

1959

ALEXANDRE KAMENSKY

Art critic
Moscow
1959

Abeghian learned from Russian painters, and he is much indebted to Russian artistic culture, but, of course, he is first of all, a deeply national artist. This is expressed not only in the subject-matter of his creations, in the character and features of his pictorial means, colour principles, etc. This is first and foremost expressed in the peculiarity of world perception, revealed in his works.

It seems to me, one of the most important traits of the best masters in fine arts of Armenia is their ability to find a clear plastic equivalent to express the most complicated and profound thoughts, ability to express in purely graphic forms those ideas and emotions, by which they are consumed.

...Ability to find the possibility to express the feelings of contemporaries in plastic forms is, to a large extent, peculiar to the creations of Mher Abeghian. This was already revealed in his first canvases, which in their time brought him well-deserved fame; I mean the large still-lives. I shall single out a group of Yerevan still-lives among them, those which have not only austerity in composition, great nobleness, accuracy in rhythm, intensity in colour, but also a particular emotional breadth, assertion of the joy of existence that are peculiar to the Soviet people.

Such emotional perception of vital phenomena is the most characteristic virtue of Mher Abeghian's artistic endeavours.

DMITRY SARABIANOV

Art critic
Moscow
1960

...Whatever genre Abegian turns to, he creates art, imbued with love for man, life and for the land. Themes of motherland, of peaceful human existence, are invested with brightly national forms in Abegian's paintings. The artist continues those remarkable realistic traditions, which have been established in the art of Soviet Armenia.

MIKHAIL BOZHIY

Artist
Odessa
1960

Joyous artistic endeavours; the artist's sincere love for his native land is felt. Abeghian is a wonderful master of light and sun. Martiros Sarian, the patriarch of Armenian painting, may be proud of such a worthy successor!

RUBEN DRAMPIAN

Art critic
Yerevan
1962

Abeghian's art is endowed with great emotionality lyricism; it wins with humaneness; the artist's palette is notable for its harmony. And above all, it is up-to-date and very typical of our time and our country.

GAMSAKHURDYA

KONSTANTINE
Writer
Tbilisi
1962

Mountains in the distance, grey rocks rest against the sky. There is a cradle on the plateau, a mother is seated near the child's cradle, not far is the stooping grandmother.

In just such a cradle grew up Mesrop Mashtots, the inventor of the Armenian alphabet, great writers, artists and historians of Armenia, Avestic Isahakian, the never-to-be-forgotten Orpheus of the new Armenian

poetry. Derenik Demirchian, the great writer, Martiros Sarian, the great artist and Mher Abeghian, the remarkable master of painting, the original successor of Sarian's traditions.

...Mher Abeghian's paintings are a genuine symphony of generous colours.

Mher Abeghian is an artist with a strongly pronounced individuality, with a highly free hand which corresponds to his effusive nature and fervent temperament. To see and examine the model in the light of imagination is to be considered the chief principle in Abeghian's artistic credo. The basis of his originality is in this. The artist lays claim to freedom in his creative searches, from youth; he himself gives control and direction to his art. Abeghian's creative daring conditioned by national traits besides his personal features, allows one to think that he is one of those creators whose efforts reappraise the standard, naturalistic, photographic trend in art.

Resting upon creative imagination and simultaneous ly upon the model, Abeghian shows such a force of persuasiveness which ensures him a victory, the beholder remains stricken and fascinated.

Mher Abeghian, apart from everything, is a brilliant graphic artist. He succeeded in inspiring his graphic sheets with a new and unexpected life owing to his wonderful technique.

...It seems to me that artists have achieved great success in the embodiment of the many-sided subject-matter of Armenia. This success is, first of all, connected with the name of the prominent painter and graphic artist Mher Abeghian, People's Artist of the Armenian SSR. He attained great mastery in linocuts, having submitted this technique widely applied in contemporary art to his creative concepts and having achieved here originality, great laconism in form, that very expressiveness in line and planes through which the wealth of thought and feelings are revealed. His linocuts are distinguished for their sparing choice of details and accuracy in line. Here, as the saying goes, brevity is the soul of wit. Abeghian gives a sensation of the three-dimensional quality of masses, many-sidedness of mountainous landscapes of Armenia, in black-and-white contrast. And everywhere, in his creations, the man is present, nature is connected with man's activity! Abeghian's series of linocuts may be entitled "The Earth and the People".

He has also linocuts that may be characterized as monumental-romantic (as, for instance, is the well-known linocut "The Isle of Sevan", 1958). In others, the lyrical principle is felt (in the flowing linear rhythm of "Slumber", where the silhouette of a maiden's figure is repeated in the outlines of mountains). In Abeghian's engravings, features common with those of his paintings may be seen. Similar to colour contrasts in his paintings, the black-and-white contrast of linocuts help to solve the same problems in composition and expressiveness, to convey the changes in plane, rhythm and contrasts of forms, etc. The artist is able to make use of large planes, not filled with colour; thus, in "Donkey and Helicopter", the whiteness of the sheet creates a sensation of incandescent land, flood, with sunshine.

NINO GUDIASHVILI

Art critic

Tbilisi

1962

IRINA SOLOMYKOVA

Art critic

Tallinn

1964

**ALEXEI
FYODOROV-DAVYDOV**
Art critic
Moscow
1965

Abeghian's art is clever, poetic and delighting the beholder. This is real art and what can be said at most about art? It is enriching in its contents, there is particular emotional supply in it.

**TOSIKO and
IRI MARUKI
SINKAI KAKUO**
Artists
Tokyo
1966

...All the works are potent in manner, expressive and acute in content. They transmit the spirit of this land and this people, and therein is the character of the master himself.

It is remarkable that the national and the contemporary merge all together in Abeghian's work. His artistic endeavours are especially interesting from this point of view.

PYOTR KORNILOV
Art critic
Leningrad
1966

...I look at your engravings devoted to your Motherland, and among them truly exquisite sheets with grapes, wine, an apple-tree, with pleasure, as a novelty for me... What an original master you are! You are the poet of your Motherland, inimitable in its beauty; you have learned to apprehend it profoundly and you have much to tell about it to the beholder in artistic means. In your paintings, the nature of Armenia comes to life in its epical and primordial forcefulness. You are a lyric and a romantic at the same time. In your still-lives you tell about your native land, about its wealth, and here I want to especially note your gift of decorative comprehension of the chosen motifs, without which there is no poetry in art.

Next to painting, you have a strongly developed drawing, not only as an auxiliary means, present in any depiction, but as a self-sufficing creative occurrence. The drawings are magnificent, and I think that mastery in drawing allowed you to cope with engraving.

In short, I experienced a sincere feeling of delight coming into contact with your generous art.

YEVGENI KALYUNDI
Art critic
Tallinn
1968

Engravings are clear, distinct and simple in execution; the interchanging planes of black and white form a peculiar plastic rhythm, broad and noble sound.

RUBEN DRAMPIAN
Art critic
Yerevan
1968

...Abeghian is the first of Armenian artists who transmitted in graphics the landscape of Armenia in all its breadth.

This work of the artist will, perhaps, be continued, but what is already made fills up the artist's creative biography, as well as the essential deficiency to be found in the Soviet Armenian graphics till now.

BORIS BERNSTEIN
Art critic
Tallinn
1969

If an imaginary beholder had seen this exhibition taking no notice of the poster, he would, all the same, understand that it was Armenia before him, perceived with the eyes of an Armenian artist. Nature and people of his native land dominate in Mher Abeghian's graphic art; moreover, his

art system is predetermined by the spirit of national artistic tradition, by a national attitude.

...Mher Abeghian is a painter; he wields the ringing and intense gamut of "the colours of Armenia" in a masterly fashion. This time, however, he showed himself as a graphic artist, having only two colours—black and white—at his disposal. Apparently, this is the reason why severe, elevated and heroic features of the Armenian nature stand out most powerfully and impressively in his linocuts.

...When you look at Mher Abeghian's landscapes, portraits and still-lives, when you delve deep into the music of his graphic suites, you feel delight from acquaintance with the generous and bright master, as well as you learn, begin to comprehend more profoundly and love his severe, ancient and eternally young native land through his art.

In the pleiad of brilliant masters of contemporary Armenian painting, M. Abeghian occupies a worthy place, his art may be regarded as one of the most important trends, making up the peculiar profile of the Armenian fine art (graphic) school on the whole.

For Soviet art, the years of creation of Mher Abeghian's works have been the years of the whole past history. Turning mentally along the path of Soviet art, and in it, that of Soviet Armenia, one may see that, Abeghian had worked his own trail, all along this entire way, impossible to confuse with that of anyone else and without which it is difficult to conceive today the life of our culture.

...As it seems to me, your black-and-white art, your graphics devoted to Armenia remain utterly unsurpassed. This is a unique occurrence, extensive in embracement, monumental in essence...

I liked the illustrations of Hovhannes Toumanian's work very much. The figures are graceful, and the spirit of the legend of "Akhtamar" has been conveyed. Portraits of Lucy and academician Manuk Abeghian, prints of nude female figures are also interesting.

Abeghian's landscapes are poetic portraits of his beloved sites. Armenia, the chief lyrical heroine of the artist, appears before us in all its beauty and diversity, in every nook and corner, in each season and time. Garni, Nork, Bzhni, Kirovakan, Sevan, Aparan, these are places memorable and unassuming, magnificent and intimate, equally dear to his eye, that appear in his drawings, engravings and picturesque canvases.

LEONID PERVOMAJSKY

Writer

Kiev

1969

NONNA STEPANYAN

Art critic

Yerevan

1970

IRINA SOLOMYKOVA

Art critic

Tallinn

1970

MIKHAIL PIKOV

Artist

Moscow

1971

NONNA STEPANYAN

Art critic

Yerevan

1971

PRANAS GUDINAS

Artist
Vilnius
1973

Loving and knowing profoundly his Motherland, its history, the struggle of its people for a bright future, its cultural traditions, Abeghian created hundreds of paintings and graphic works, reflecting the nature of Armenia, its people, their labour and aspirations full of grandeur.

ANTON REFREJIER

Artist
New York
1974

Dear Mher, coming to Armenia, I already knew that I should meet you, and all my impressions were permeated with this meeting.

While travelling, I saw mountains that I had already seen in your studio. I saw the beauty of women, which I had already seen at your workshop. To be in your studio was a delight for me. Here, I found out that we have much in common, since we, you in Yerevan, and I in New York, have printed engravings in defence of peace, and this unites us in a great, useful cause.

CARZOU

Artist
Paris
1976

Mher Abeghian showed us his graphic works: linocuts, etchings. All these works are inspired by one source—Armenia. The linocuts are made with great art and self-demanding, they testify to his perfect mastery of this genre. Changes of light endowed with poetry, subtly built mountain landscapes, the secret of their lyricism must be sought for in Abeghian's innate talent. His love for landscapes of his native land is imprinted in his imagination by means of thousands of lines. Mountain spaciousness of landscapes in Armenia, Armenian women, in short, his Motherland, presents itself in a highly individualized manner and with enthusiasm. Armenia and Abeghian are inseparable, it is impossible to imagine one without the other.

MOISEI KAGAN

Art critic
Leningrad
1979

...Abeghian seeks in art not just a simple presentation of beauty in nature of forms to express transient sensations, but he strives for embodiment of thought, serious and profound in its intellectual content.

Titles of many of his works are significant; they underline their extra-étude, symbolic and allegoric meaning. "Motherland", "Armenia", "Spring", "Summer", "Daybreak", "Wine", "Grapes", "Girl with a Dove", etc. Hence, his frequent aspiration apparently rises to unite linocuts and even pictorial canvases into cycles, right up to the last suite "Man and Nature" which summarizes his path of creation.

Intellectual saturation entails a result when the study acquires evident traits of composition, structure and "canvasness" in almost each completed work of Abeghian. But of special value is the fact that with this the artist does not lose emotional strain, forcefulness in spontaneous emotional experience of what he depicts; he happily succeeds in avoiding rationality, coldness, never reduces the image into a rebus demanding a clue. The unity of lyricism and intellectuality, expression and structure, this is the characteristic feature of Abeghian's art, engendered by the unity of civic-patriotic consciousness and artistic thinking.

Dear Mher Manukovich! I have retained a photograph, which I look up now as a precious relic. A large room in Martiros Sarian's house. The one that looks into the garden. The "Varpet" is talking to you about something, and I, sitting at the table, am writing down this great and wise talk on art.

Now, on the day of your seventieth birthday, this photograph seems to me especially eloquent and symbolic. You are one of those masters of Armenian art, who has maintained the remarkable artistic discoveries of the greatest painter of Armenia. You followed Sarian with confidence and persuasiveness in those years, when such a choice was not in the least easy and presented much difficulty. But you listened to your heart's call, which belonged to Armenia, to the great music of its spiritual culture cherished for centuries, and you surrendered to the imperious summon of national and creative traditions with delight.

I recollect now with pleasure my work on the book and articles devoted to your art. I like very much that marvellous, philosophically extensive combination of image concept and decorative richness, which distinguishes your works. No matter what changes and predilections it undergoes during the years, your painting will remain forever a wonderful sample of serene and poetic perception of nature and the history of Armenia. The best of your paintings and engravings will occupy their place in all-Union museums and those of the Republic, presenting in worthy manner the Armenian school of Soviet painting.

With all my heart, I wish you and Lucik Karpovna happiness and that lucid heartfelt brightness which reigns in your paintings, inspiring the beholder with a profound, joyful love for life.

**ՎԵՐԱՏՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
РЕПРОДУКЦИИ И
REPRODUCTIONS**

1 1932

Բաւորակի սպանութիւնը
Убийство батрака
Killing of a Farm Labourer

2 1933

Ծրփարսի
Сбор фруктов
Gathering Fruits

3 1934

Բալլ Չոնդու
Дворик в Конде
A Yard in Kond

4 1934

Уршдтл
Абрикосовый сад
Apricot Orchard

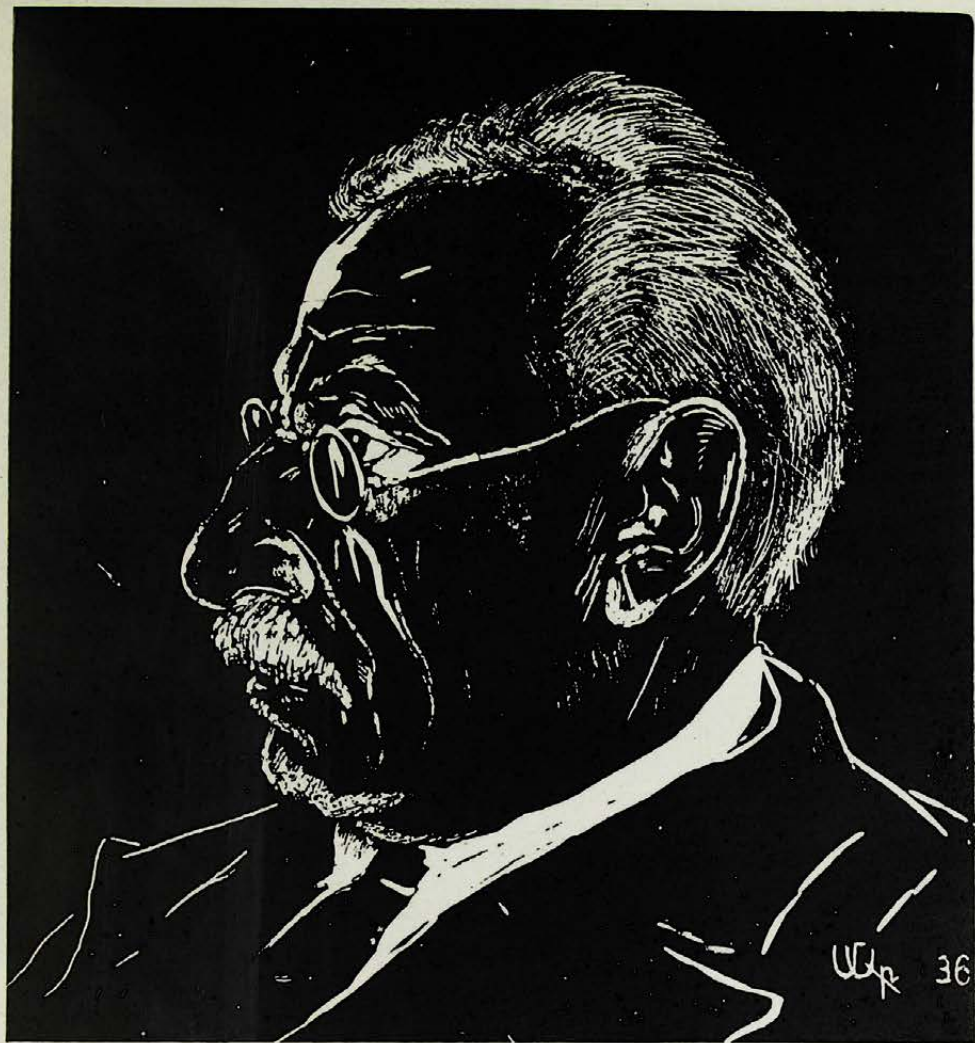
5 1934

Նորքի ճանապարհը
Дорога в Норк
Road to Nork

6 1935

Նորքի այգիներում
В садах Норка
In the Gardens of Nork

7 1936

Մանուկ Աբեղյանի դիմանկարը
Портрет Манука Абега́на
Portrait of Manuk Abeghian

8 1936

Զիւն լեռներում
Лошадь в горах
Horse in the Mountains

9 1936

Հանգիստ
Отдых
Relaxation

10 1936

Լողացող կանայք
Купальщицы
Women-Bathers

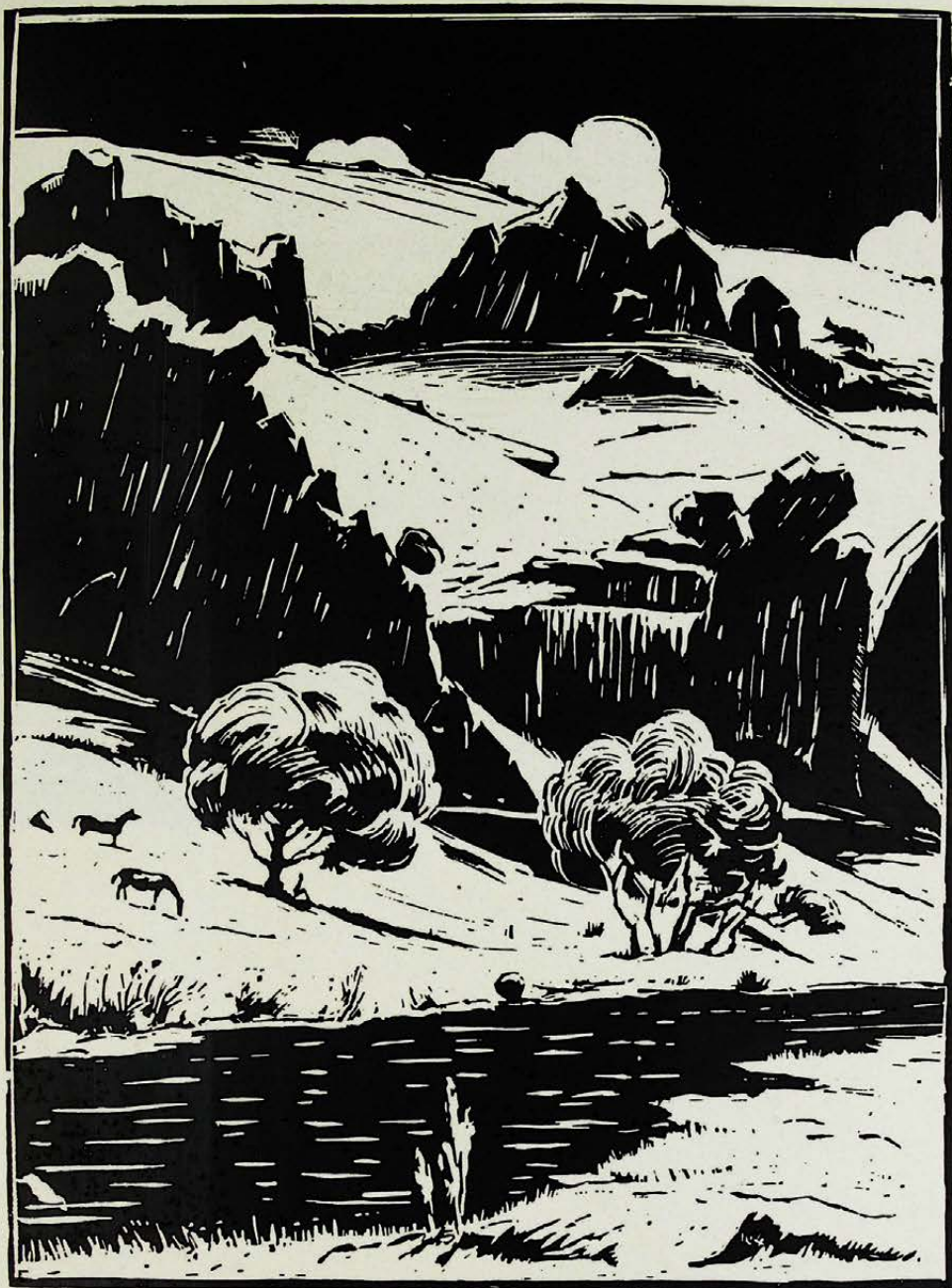
11 1958

Ուղղահիգ ժայռեր, Սևանա կղզի
Вертикальные скалы. Остров Севан
Vertical Rocks. The Isle of Sevan

12 1958

Արև և ժայռեր
Солнце и скалы
The Sun and Cliffs

13 1958

Բջնիի ժայռերը
Скалы Бжни
Rocks in Bzhni

14 1959

Գոմեշներով բնանկար
Пейзаж с буйволами
Landscape with Buffaloes

15 1959

ԲՅՈՒՆԻ ՄԱՍԻՆՈՒՄ
В горах Бжни
In the Mountains of Bzhni

16 1959

Առաւորը Բշնիում
Утро в Бжни
Morning in Bzhni

Սևանի ափին
Берега Севана
On the Shores of Sevan

18 1959

Գառնի
Гарни
Garni

19 1959

Եկեղեցի Բջնիի սարերում
 Церковь на скалах Бжни
 Church on the Rocks of Bzhni

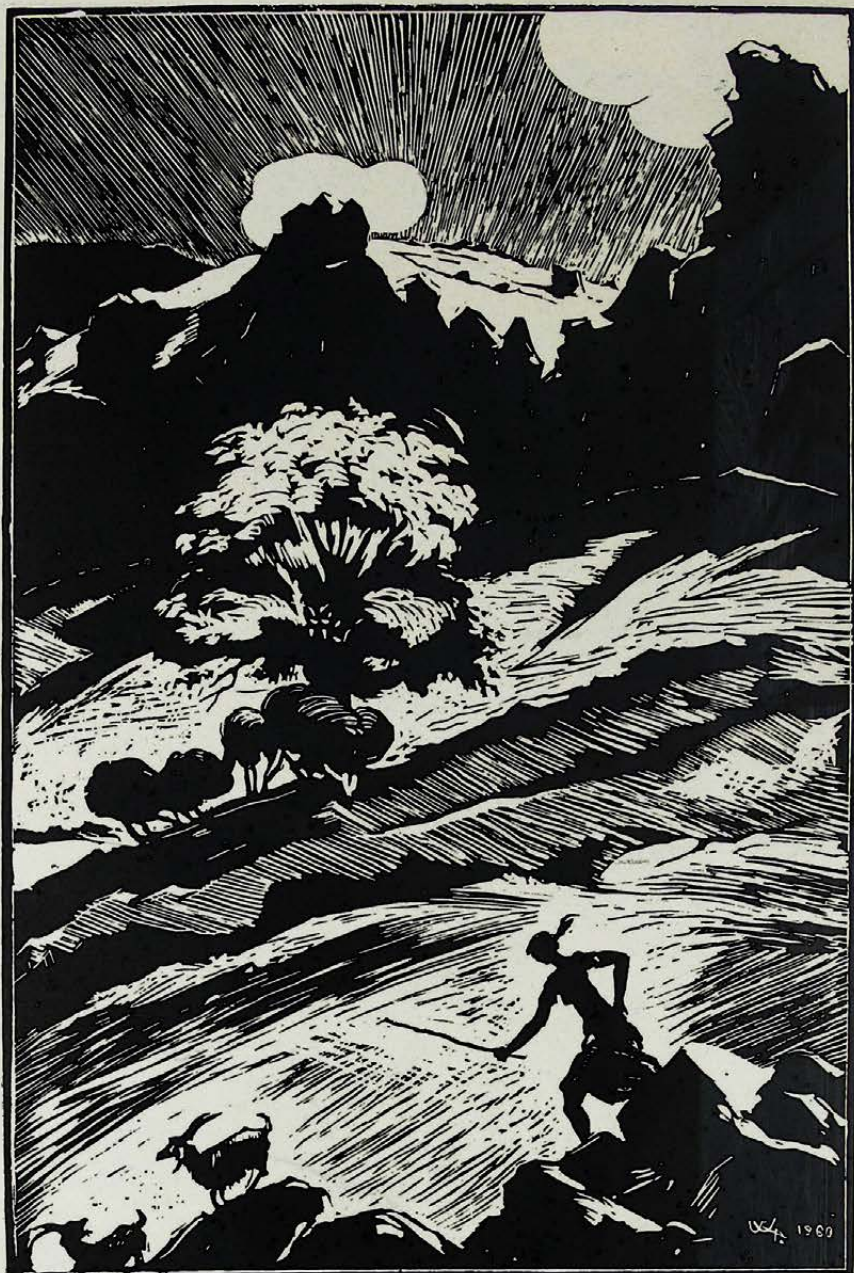
20 1959

Սևանա կղզին
Остров Севан
The Isle of Sevan

21 1960

Июль
Рассвет
Daybreak

22 1960

Հովվուհի
Пастуха
Shepherdess

23 1961

Յորենի արտերը լեռներում
Хлебные поля в горах
Wheat Fields in the Mountains

Անորջներ
Мечты
Dreams

25 1961

Դեղձաբաղ
Сбор персиков
Gathering Peaches

26 1961

• Rm
Con
Slumber

27 1961

Խաղաղության աղաճին

Голубь мира

Dove of Peace

28 1961

Աղջիկը աղավաղիով
Девушка с голубем
Girl with a Dove

29 1961

Խաղաղություն աշխարհին
Мир — мир!
Peace to the World!

30 1967

Մոր երջանկությունը
 Радость матери
 Mother's Joy

31 1967

Անստորություն
Изобилие
Abundance

32 1968

Ազատություն
Свобода
Freedom.

33 1968

Հաճերժություն
Вечность
Eternity

34 1968

Материнство
Motherhood

Արարատյան դաշտի աղջիկները
Девушки Араратской долины
Girls from the Valley of Ararat

Դեղձ եմ հավաքում
Сбор персиков
Gathering Peaches

37 1962

Աղջիկն ու ափօր
Девушка с козой
Girl with a Goat

38 1962

Սայաթ-Նովա
Саят-Нова
Sayat-Nova

Բնակար Ջրաշատում
Пейзаж в Джрашате
Landscape in Djrashat

Ушуртүрүндү (2нч ор)
Материнство (Жаркий день)
Motherhood (A Hot Day)

41 1963

Խաղողի տոն
Праздник винограда
Vintage Feast

Մարերում գարունն է (I տարբ.)

В горах весна (I вар.)

It is Spring in the Mountains (I version)

43 1963

Մարերում գարուն է (II տարբ.)

В горах весна (II вар.)

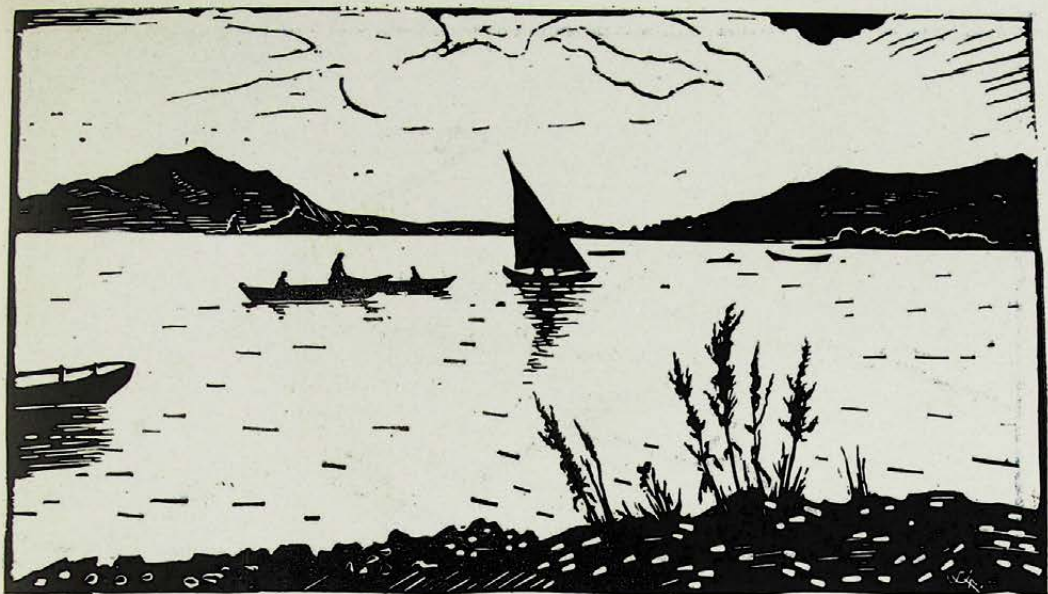
It is Spring in the Mountains (II version)

Հանուն խաղաղության

За мир

For Peace

45 1964

Սևանա լիճը
Озеро Севан
Lake Sevan

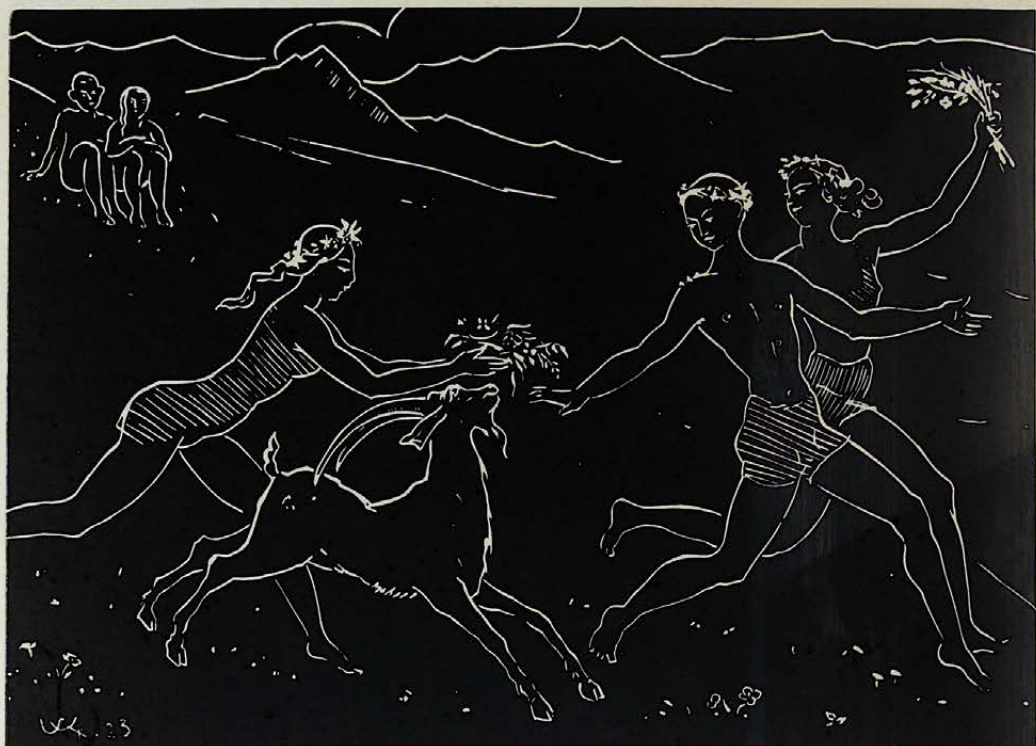
46 1963

Միծեռնակ
Ласточка
Swallow

Այգում
В саду
In the Garden

15.6.64.

48 1963

Մարերի երեխաները
Дети гор
Children of the Mountains

Եվա
Eva
Eve

Հայաստանի լեռները
Горы Армении
The Mountains of Armenia

51 1964

Իշուկն ու ուղղաթիռը
Ослик и вертолет
Donkey and Helicopter

52 1964

Հարված հարվածի ետևից
Удар за ударом
Blow after Blow

53 1964

Հաղթում են մահին
Побеждают смерть
They Defeat Death

Հանուն հայրենիքի
За Родину
For the Motherland

55 1964

Ջիւզեփի մահը
Смерть солдата
The Soldier's Death

Чёрный
Возвращение
Return

57 1964

Ціг
Конец
The End

58 1964

Մանա Կղզին
Остров Севан
The Isle of Sevan

Բյուրականյան մոտիվ
Бюраканский мотив
A Biurakan Motif

60 1965

Արարատի դաշտավայր
Аракатская долина
The Valley of Ararat

61 1965

Հայկական բնանկար
Армянский пейзаж
An Armenian Landscape

62 1965

Դուրս տուն
Домой
Going Home

Հայոց աղջիկը
Армянская девушка
Armenian Girl

64 1965

Խաճապուհի
Яблоня
An Apple-Tree

65 1965

Юшуп
Виноград
Grapes

Անտիկ մոտիվ
Античный мотив
Antique motif

67 1965

ԽճճՈՐԻՆԻ
Яблоня
An Apple-Tree

68 1965

Գրադարան
Гладиолусы
Still-Life gladioli

ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԳԼԱԴԻՈԼՍԻ
ՄԱՍԻՆԻ ԲԱՆԻ

69 1965

Чашцццц Шшшш
Синий Масис
Blue Masis

1965
1965
1965

70 1965

Նապոլիտո
Натюрморт
Still-life

71 1965

Դաշտային ծաղիկներ
Полевые цветы
Field Flowers

72 1973

Բյուրականի ձորը
Ущелье Бюракана
Biurakan gorge

Чиршинар
Карасы
Clay Pitchers

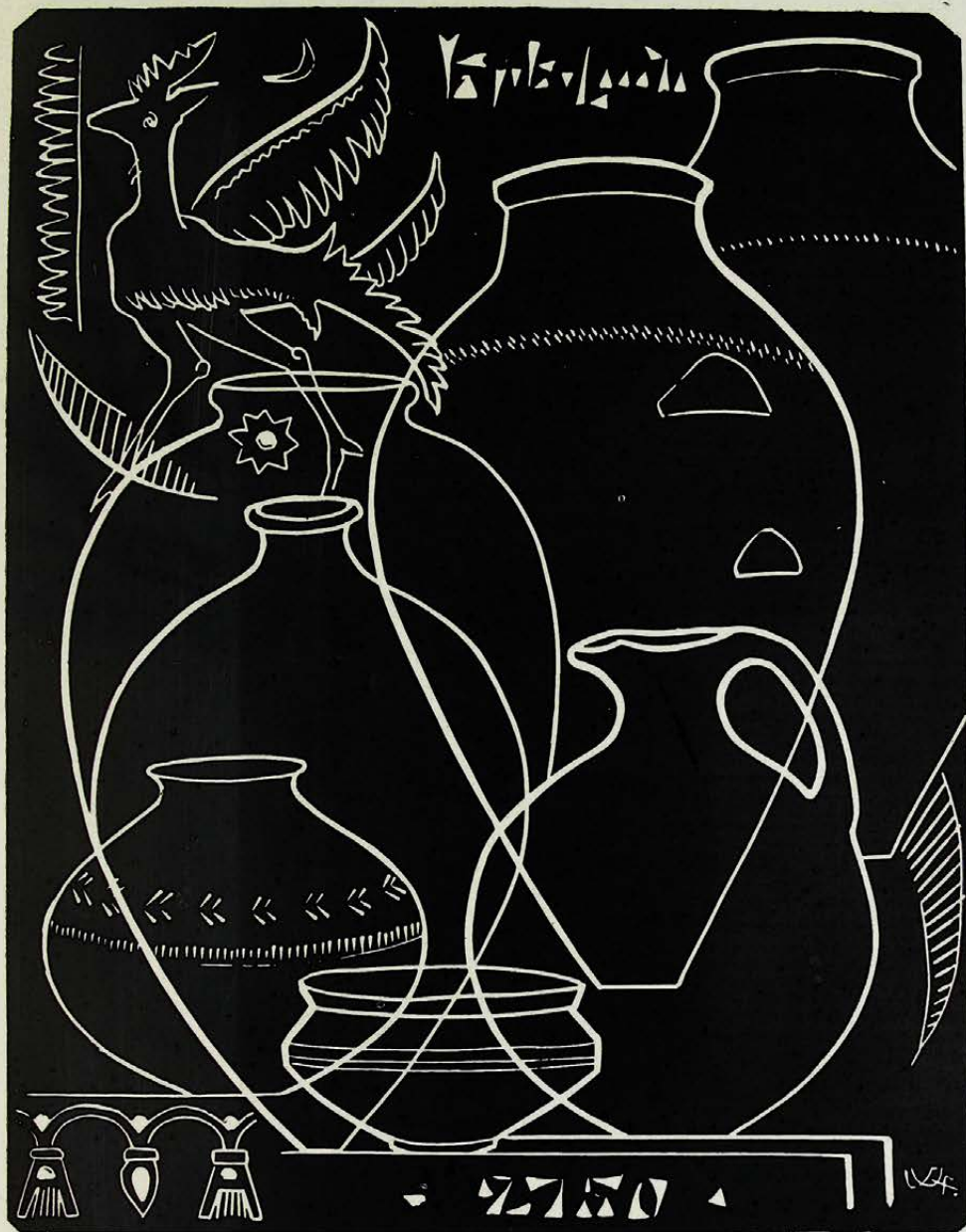

74 1966

Полет
Полет
Flight

Чаршанёр
Қарасы
Clay Pitchers

76 1967

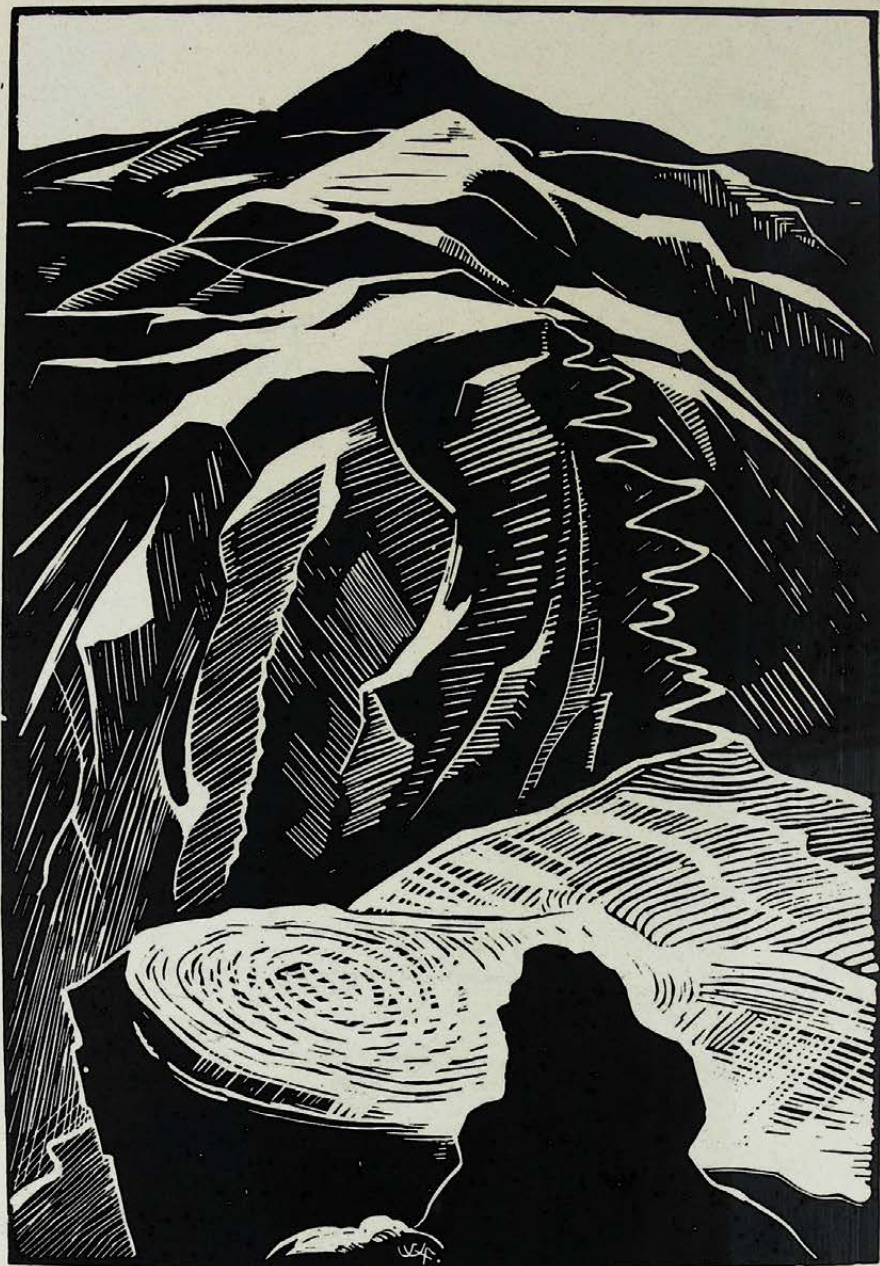
Биз
Бык
Bull.

77

1967

Ապրիլ
Лев
Lion

78 1967

Փանոս Խաչերի
Горы Гарни
Mountains of Garni

79 1968

Ծնորհավորական: Զվարթնոց
Звартноц (поздравительная)
Zvartnots (a congratulation card)

80 1968

Հայաստան
Армения
Armenia

ՀՈՎ. ԹԻՄԱՆՅԱՆ

ՆԻՐՔԱՄԱՐ

82 1969

Գիշերային
Фронтиспис
Frontispiece

83 1969

Համրույր
Поцелуй
The Kiss

84 1969

Խիզախորեն պայքարում է ալիքների հետ
Смело борется с волной
Struggles Bravely with Waves

85

1969

Վիշու
Скорбь
Grief

86 1969

Ախթամար կղզին
Остров Ахтамар
The Isle of Akhtamar

Մեծ վիշտ
Большое горе
Great Sorrow

88 1972

Գրքիչիւն տղիւնի
Крестьянская солонка
Peasant Salt-Cellar

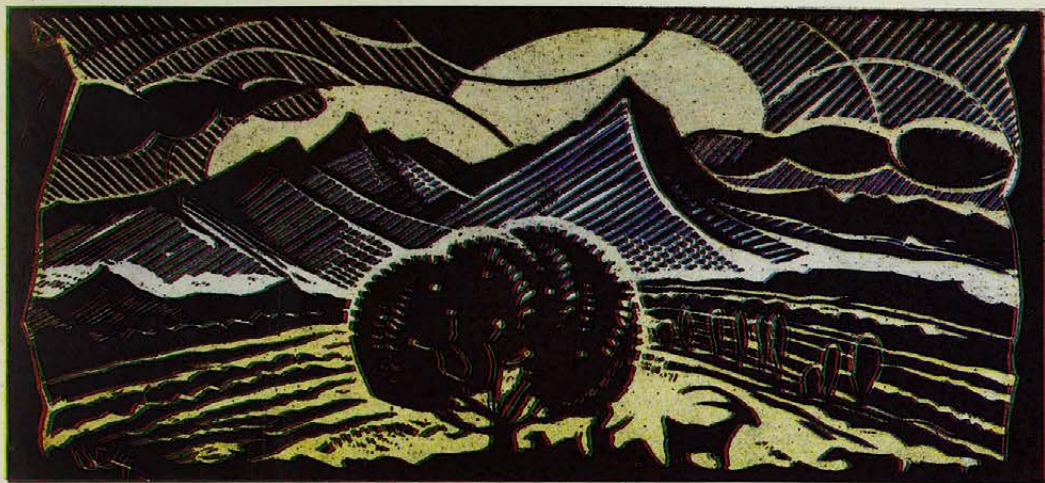
89 1970

Юшуп
Виноград
Grapes

90 1975

Շնորհակալական
Поздравительная
Congratulation Card

91 1976

Արագած
Aparau
Aragats

92 1978

Մայր Հայաստան
Мать-Армения
Mother Armenia

Մայր Հայաստան
Мать-Армения
Mother Armenia

94 1980

Հոնալին Հալաւան
Горная Армения
Mountainous Armenia

95 1980

Ճանապարհ
Дорога
Road

96 1964

Свирищиршшш
Поздравительная
Congratulation Card

Միակնիկ ծառը
Одинокое дерево
A Lonely Tree

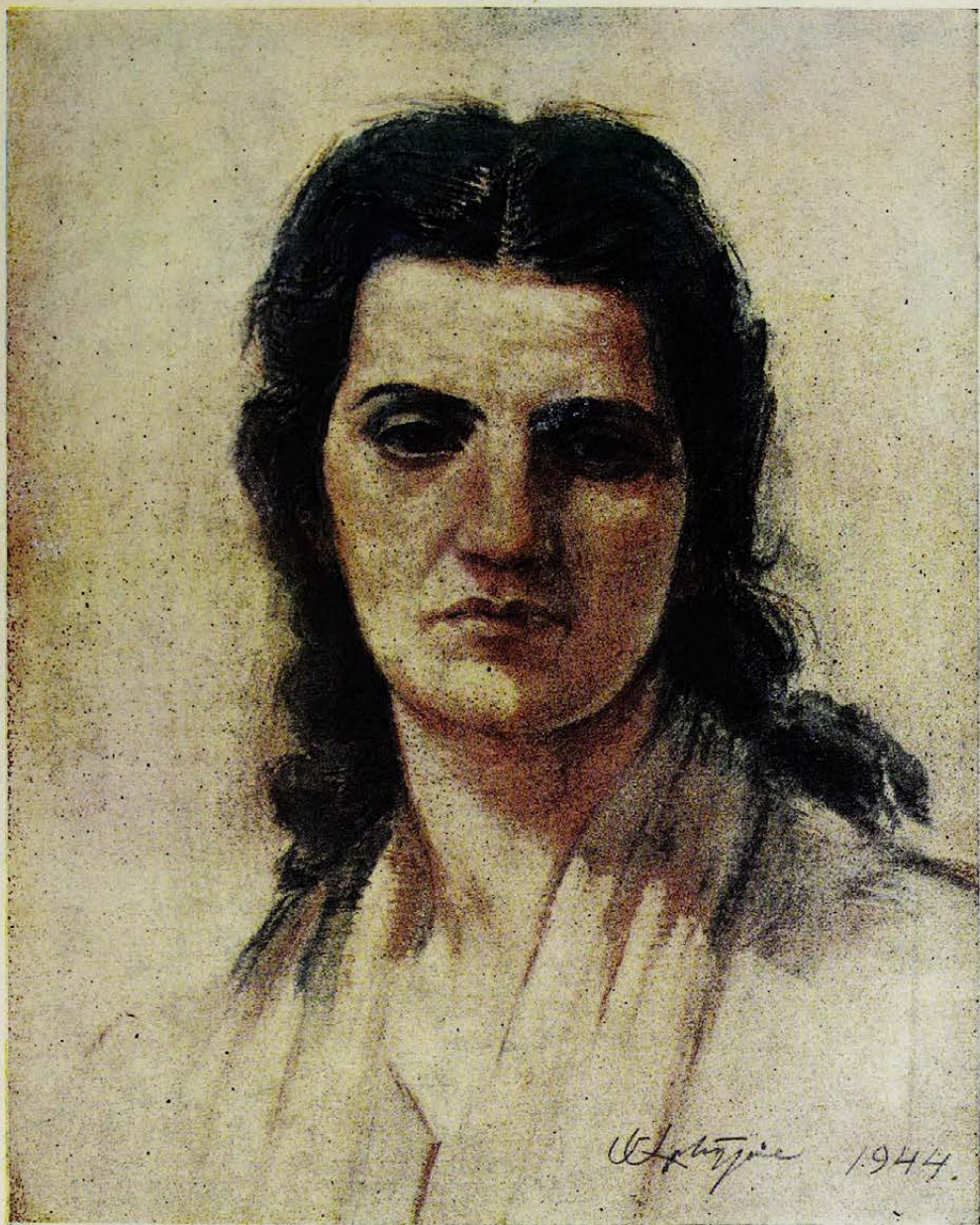
Ա. Բ. 85

98

1986

Лилит
Лилит
Lilit

99 1944

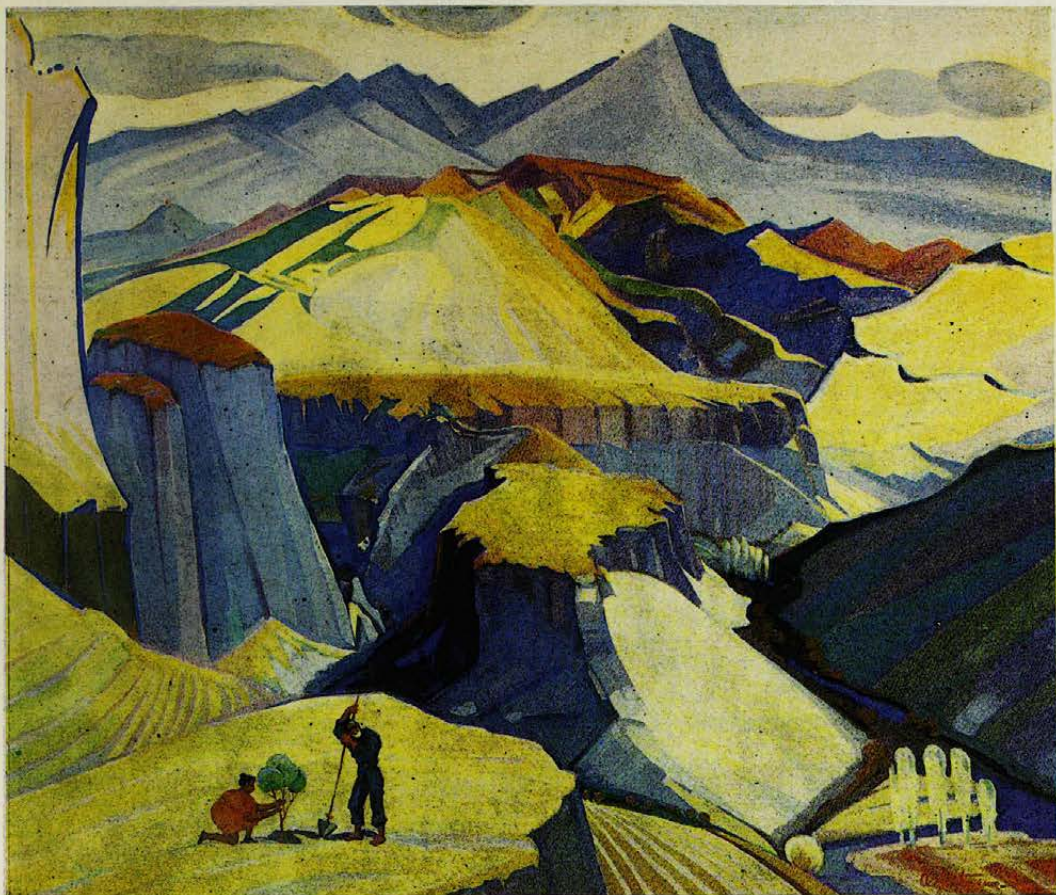
Լուսիկ Աբեղյանի դիմանկարը
Портрет Лусик Абебян
Portrait of Lucik Abeghian

100

1964

Երեկ
Вечер
Evening

101 1967

Հայրենիք
Родина
Motherland

1. Բառարկի սպանությունը, 1982, 25×28
2. Մրգաբաղ, 1988, 24×28
3. Բակ Կոմիտ, 1984, 25×21
4. Միրանուտ, 1984, 28×24
5. Նորքի ճանապարհը, 1984, 25×28
6. Նորքի այգիներում, 1985, 24×28
7. Մանուկ Արեղյանի դիմանկարը, 1986, 24×28
8. Ձին լեռներում, 1986, 22,8×25
9. Հանգիստ, 1986, 25×28
10. Լողացող կանայք, 1986, 25×24,8
11. Ուղղաձիգ ժայռեր, Սևանա կղզի, 1958, 44×81
12. Արև և ծառեր, 1958, 45×82
13. Բջիկի ծառերը, 1958, 44×82
14. Գոմեշներով բնակար, 1959, 28×82
15. Բջիկի սարերում, 1959, 88×50
16. Առավոտը Բջիկում, 1959, 84×85
17. Սևանի ափին, 1959, 28×48
18. Գտնի, 1959, 88×50
19. Եկեղեցի Բջիկի սարերում, 1959, 40×50
20. Սևանա կղզին, 1959, 48×85,5
21. Լուսաբաց, 1960, 40×50
22. Հովվուհի, 1960, 50×82
23. Ցորենի արտերը լեռներում, 1961, 48×62
24. Անուբջներ, 1961, 48×50
25. Դեղձաբաղ, 1961, 84,5×51,5
26. Քուն, 1961, 42,5×42,5

Նկարաշար «Ճաղաղություն և պատերազմ»

27. Խաղաղության աղավաղում, 1961, 45×54,5
28. Աղջիկը աղավաղվելով, 1961, 41,5×50
29. Խաղաղություն աշխարհին, 1961, 42,5×52
30. Մոր երջանկությունը, 1967, 28×88
31. Առատություն, 1967, 28×88
32. Ազատություն, 1968, 80×42
33. Հավերժություն, 1968, 80×42
34. Մայրություն, 1968, 29×42
35. Արարատյան դաշտի աղջիկները, 1962, 42×49
36. Դեղձ են հավաքում, 1962, 48×46
37. Աղջիկն ու այծը, 1962, 48×45,5
38. Սպառ-Նովա, 1962, 40×46
39. Բնակար Ջրաշատում, 1968, 88×54
40. Մայրություն (շոգ օր), 1968, 87×45
41. Խաղողի տուն, 1968, 88×48
42. Սարերում գարուն է (I տարբ.), 1968, 80×50
43. Սարերում գարուն է (II տարբ.), 1968, 87×60
44. Համոն խաղաղություն, 1968, 44×64
45. Սևանա լիճ, 1964, 25×46
46. Միժմեռակ (գունավոր), 1968, 12×22,5
47. Ալգուն (խոր տպագրություն), 1964, 84×20
48. Սարերի երևանքները, 1968, 42×80
49. Եվա, 1964, 81,5×40
50. Հայաստանի լեռները, 1964, 44×85
51. Խշուկն ու ուղղաթիղ, 1964, 45×64

Նկարաշար «Մուսկինգրադի պաշտպանությունը» 1948—1964

52. Հարված հարվածի ետևից, 1964, 57×68
53. Հաղթում են մահին, 1964, 58×68

54. Համոն հայրենիքի, 1964, 58×68
55. Ջինվորի մահը, 1964, 58×68
56. Վերադարձ, 1964, 58×68
57. Վերք, 1964, 50×82

58. Սևանա կղզին (գունավոր), 1964, 42×57
59. Բյուրականյան մոտիվ, 1965, 89×47
60. Արարատյան դաշտավայրը, 1965, 86×46
61. Հայկական բնակար, 1965, 68×46
62. Դեպի տուն, 1965, 88×58,5
63. Հայր աղջիկը, 1965, 69×58
64. Խճճորենի, 1965, 88×45
65. Խաղող, 1965, 85×44
66. Ամսիկ մոտիվ, 1965, 86×48,5
67. Խճճորենի (սև թղթի վրա), 1965, 88×45
68. Թրաշտալաններ (գունավոր), 1965, 86×49
69. Կապույտ Մասիս (գունավոր), 1965, 86,8×49,5
70. Նապոլեոն (գունավոր), 1965, 80,5×22
71. Դաշտային ծաղիկներ (գունավոր), 1965, 84,8×47
72. Բյուրականի ձորը, 1978, 81×48
73. Կարաններ (շնորհավորական), 1966, 11,4×15,2
74. Թիք, 1966, 41×91

Սյուիտ՝ նվիրված Երևանի 2750-ամյակին

75. Կարաններ, 1967, 85×27
76. Ցուլ, 1967, 85×20
77. Աղյուն, 1967, 85×20
78. Գառնո սարերը, 1967, 68×48
79. Շնորհավորական, Զվարթնոց, 1968, 20,7×18,9
80. Հայաստան, 1968, 57,5×68,5

Հովհ. Թումանյանի «Ախթամար» պոեմի նկարումները

81. Կազմաշապիկ, 1969, 50×86
82. Մակառարներ, 1969, 50×86
83. Համբույր, 1969, 50×80
84. Խրճախներն պալատում է ալիքների հետ, 1969, 50×86
85. Վիշտ, 1969, 50×86
86. Ախթամար կղզին, 1969, 28,5×86,5
87. Մեծ վիշտ, 1965, 64×88
88. Գյուղական աղաման, 1972, 85×49,5
89. Խաղող, 1970, 88,5×47,5
90. Շնորհավորական, 1975, 14,5×21
91. Արագած (գունավոր), 1978, 5,8×21
92. Մայր Հայաստան (գունավոր), 1978, 65,5×80
93. Մայր Հայաստան, 1978, 65,5×80
94. Լեռնային Հայաստան (գունավոր), 1980, 82,5×42
95. Մանապարհ (գունավոր), 1980, 17,7×17,5
96. Շնորհավորական, 1964, 12×18
97. Միայնակ ծառը, 1985, 26×19
98. Լիիր, 1986, 56×45
99. Լուսիկ Արեղյանի դիմանկարը 1944, 50×88
100. Երեկո, 1964, 100×140
101. Հայրենիք եռապատկերի կենտրոնը, 1967, 80×95

СПИСОК РЕПРОДУКЦИИ

1. Убийство батрака. 1932, 25×23
2. Сбор фруктов. 1933, 24×23
3. Дворик в Конде. 1934, 25×21
4. Абрикосовый сад. 1934, 23×24
5. Дорога в Норк. 1934, 25×23
6. В садах Норка. 1935, 24×23
7. Портрет Манука Абегиана. 1936, 24×23
8. Лошадь в горах. 1936, 22,8×25
9. Отдых. 1936, 25×26
10. Купальщицы. 1936, 25×24,3
11. Вертикальные скалы. Остров Севан, 1958, 44×31
12. Солнце и скалы. 1958, 45×32
13. Скалы Бжни. 1958, 44×32
14. Пейзаж с буйволами. 1959, 26×32
15. В горах Бжни. 1959, 38×60
16. Утро в Бжни. 1959, 34×35
17. Берега Севана, 1959, 28×48
18. Гарни. 1959, 38×50
19. Церковь на скалах Бжни, 1959, 40×50
20. Остров Севан, 1959, 48×35,5
21. Рассвет. 1960, 40×50
22. Пастушка. 1960, 50×32
23. Хлебные поля в горах. 1961, 43×62
24. Мечты. 1961, 43×50
25. Сбор персиков. 1961, 34,5×51,5
26. Сон. 1961, 42,5×42,5

Серия «Мир и Война»

27. Голубь мира. 1961, 45×54,5
28. Девушка с голубем. 1961, 41,5×50
29. Миру—мир! 1961, 42,5×52
30. Радость матери. 1967, 23×33
31. Изобилие. 1967, 23×33
32. Свобода. 1968, 30×42
33. Вечность. 1968, 30×42
34. Материнство. 1968, 29×42
35. Девушки Араратской долины. 1962, 42×49
36. Сбор персиков. 1962, 43×46
37. Девушка с козой. 1962, 43×45,5
38. Саят-Нова. 1962, 40×56
39. Пейзаж в Джрашате. 1963, 38×54
40. Материнство (Жаркий день). 1963, 37×45
41. Праздник винограда. 1963, 33×43
42. В горах весна (I вар.). 1963, 30×50
43. В горах весна (II вар.). 1963, 37×60
44. За мир. 1963, 44×64
45. Озеро Севан. 1964, 25×46
46. Ласточка (цвет.). 1963, 12×22,5
47. В саду (глубокая печать). 1964, 34×29
48. Дети гор. 1963, 42×60
49. Ева. 1964, 31,5×40
50. Горы Армении. 1964, 44×55
51. Ослик и вертолет. 1964, 45×64

Серия «Защита Сталинграда» 1943—1964

52. Удар за ударом. 1964, 57×68
53. Побеждают смерть. 1964, 58×68

54. За Родину. 1964, 58×68
55. Смерть солдата. 1964, 58×68
56. Возвращение. 1961, 58×68
57. Конец. 1964, 59×82
58. Остров Севан (цвет.). 1964, 42×57
59. Бюраканский мотив. 1965, 39×47
60. Араратская долина. 1965, 86×46
61. Армянский пейзаж. 1965, 68×46
62. Домой. 1965, 38×53,5
63. Армянская девушка. 1965, 69×58
64. Яблоня. 1965, 38×45
65. Виноград. 1965, 35×44
66. Античный мотив. 1965, 36×48,5
67. Яблоня (на черном). 1965, 38×45
68. Гладиолусы (цвет.). 1965, 36×49
69. Синий Масис (цвет.). 1965, 36,3×49,5
70. Натюрморт (цвет.). 1965, 30,5×22
71. Полевые цветы (цвет.). 1965, 34,3×47
72. Ущелье Бюракана. 1973, 31×43
73. Карасы (поздравительная). 1966, 11,4×15,2
74. Иолет. 1966, 41×91

Из сюиты, посвященной 2750-летию Еревана

75. Карасы. 1967, 35×27
76. Бык. 1967, 35×20
77. Лев. 1967, 35×20
78. Горы Гарни. 1967, 63×43
79. Звартноц (поздравительная). 1968, 20,7×13,9
80. Армения. 1968, 57,5×68,5

Из иллюстраций к поэме Ов. Туманяна «Ахтамар»

81. Суперблошка. 1969, 50×36
82. Фронтиспис. 1969, 50×36
83. Поцелуй. 1969, 50×30
84. Смело борется с волной. 1969, 50×36
85. Скорбь. 1969, 50×36
86. Остров Ахтамар. 1969, 23,5×36,5
87. Большое горе. 1965, 64×88
88. Крестьянская солонка. 1972, 35×49,5
89. Виноград. 1970, 33,5×47,5
90. Поздравительная. 1975, 14,5×21
91. Арагац (цвет.). 1976, 5,8×21
92. Мать-Армения (цвет.). 1978, 65,5×80
93. Мать-Армения. 1978, 65,5×80
94. Горная Армения (цвет.). 1980, 32,5×42
95. Дорога (цвет.). 1980, 17,7×17,5
96. Поздравительная. Птица. 1964, 12×13
97. Одинокое дерево. 1985, 26×19
98. Лилит. 1986, 56×45,5
99. Портрет Луски Абегиан. Бум., уголь, сангина. 50×38, 1944
100. Вечер. Холст, масло. 1964. 100×140
101. Родина. Центр. часть триптиха. Х., м. 1967, 80×95

LIST OF REPRODUCTIONS

1. Killing of a Farm Labourer, 1932, 25×23
2. Gathering Fruits, 1933, 24×23
3. A Yard in Kond, 1934, 25×21
4. Apricot Orchard, 1934, 23×24
5. Road to Nork, 1934, 25×23
6. In the Gardens of Nork, 1935, 24×23
7. Portrait of Manuk Abeghian, 1936, 24×23
8. Horse in the Mountains, 1936, 22.8×25
9. Relaxation, 1936, 25×28
10. Women-Bathers, 1938, 25×24.3
11. Vertical Rocks, The Isle of Sevan, 1958, 44×31
12. The Sun and Cliffs, 1958, 45×32
13. Rocks in Bzhni, 1958, 44×32
14. Landscape with Buffaloes, 1959, 26×32
15. In the Mountains of Bzhni, 1959, 38×50
16. Morning in Bzhni, 1959, 34×35
17. On the Shores of Sevan, 1959, 28×48
18. Garni, 1959, 38×50
19. Church on the Rocks of Bzhni, 1959, 40×50
20. The Isle of Sevan, 1959, 48×35.5
21. Daybreak, 1960, 40×50
22. Shepherdess, 1960, 50×32
23. Wheat Fields in the Mountains, 1961, 43×62
24. Dreams, 1961, 43×50
25. Gathering Peaches, 1961, 43×50
26. Slumber, 1961, 42.5×42.5

From the series "Peace and War"

27. Dove of Peace, 1961, 45×54.5
28. Girl with a Dove, 1961, 41.5×50
29. Peace to the World! 1961, 42.5×52
30. Mother's Joy, 1967, 23×33
31. Abundance, 1967, 23×33
32. Freedom, 1968, 30×42
33. Eternity, 1968, 30×42
34. Motherhood, 1968, 29×42
35. Girls from the Valley of Ararat, 1962, 42×49
36. Gathering Peaches, 1962, 43×46
37. Girl with a Goat, 1962, 43×45.5
38. Sayat-Nova, 1962, 40×56
39. Landscape in Djirashat, 1963, 38×54
40. Motherhood (A. Hot Day), 1963, 37×45
41. Vintage Feast, 1963, 33×43
42. It is Spring in the Mountains (I version), 1963, 30×50
43. It is Spring in the Mountains/ (II version), 1963, 37×60
44. For Peace, 1963, 44×64
45. Lake Sevan, 1964, 25×46
46. Swallow (coloured), 1963, 12×22.5
47. In the Garden (a deep print), 1964, 34×29
48. Children of the Mountains, 1963, 42×60
49. Eve, 1964, 31.5×40
50. The Mountains of Armenia, 1964, 44×55
51. Donkey and Helicopter, 1964, 45×64

From the series "The Defence of Stalingrad" (1943—1964)

52. Blow after Blow, 1964, 57×68
53. They Defeat Death, 1964, 58×68

54. For the Motherland, 1964, 58×68
55. The Soldier's Death, 1964, 58×68
56. Return, 1964, 58×68
57. The End, 1964, 59×82
58. The Isle of Sevan, (coloured), 1964, 42×47
59. A Biurakan Motif, 1965, 39×47
60. The Valley of Ararat, 1965, 86×46
61. An Armenian Landscape, 1965, 68×46
62. Going Home, 1965, 38×53.5
63. Armenian Girl, 1965, 69×58
64. An Apple-Tree, 1965, 38×45
65. Grapes, 1965, 35×44
66. Antique Motif, 1965, 36×48.5
67. An Apple-Tree (on black) 1965, 38×45
68. Gladioli (coloured), 1965, 36×49
69. Blue Masis (coloured), 1965, 36.3×49.5
70. Still-Life (coloured), 1965, 30.5×22
71. Field Flowers (coloured), 1965, 34.3×47
72. Biurakan Gorge, 1973, 31×43
73. Clay Pitchers (a congratulation card), 1968, 11.4×15.2
74. Flight, 1966, 41×91

From the suite on the 2750th Anniversary of Yerevan

75. Clay Pitchers, 1967, 35×27
76. Bull, 1967, 35×20
77. Lion, 1967, 35×20
78. Mountains of Garni, 1967, 63×43
79. Zvartnots (a congratulation card), 1968, 20.7×13.9
80. Armenia, 1968, 57.5×68.5

From illustrations of H. Toumanian's poem "Akhtamar"

81. Wrapper, 1969, 50×36
82. Frontispiece, 1969, 50×36
83. The Kiss, 1969, 50×30
84. Struggles Bravely with Waves, 1969, 50×36
85. Grief, 1969, 50×36
86. The Isle of Akhtamar, 1969, 23.5×36.5
87. Great Sorrow, 1965, 64×88
88. Peasant Salt-Cellar, 1972, 35×49.5
89. Grapes, 1970, 33.5×47.5
90. Congratulation Card, 1975, 14.5×21
91. Aragats (coloured), 1976, 5.8×21
92. Mother Armenia (coloured), 1978, 65.5×80
93. Mother Armenia, 1978, 65.5×80
94. Mountainous Armenia (coloured), 1980, 32.5×54.2
95. Road (coloured), 1980, 17.7×17.5
96. Congratulation Card. Birds, 1984, 12×13
97. A Lonely Tree, 1985, 26×19
98. Lillith, 1986, 56×45.5
99. Portrait of Lucik Abeghian (coloured), 1944, 50×38
100. Evening (coloured), 1964, 100×140
101. Motherland Centre, part of the triptych 1967, 182×200

Научно-популярное издание

МГЕР МАНУКОВИЧ АБЕГЯН
ЛИНОГРАВЮРЫ

Составитель Н. С. Степанян
Художник Дж. Е. Гаспарян

MHER ABEGHIAN
LINOCUTS

Գիտա-մասնայական հրատարակություն

ՄՀԵՐ ՄԱՆՈՎԻՇԻ ԱԲԵՂՅԱՆ

ԼԻՆՈՓՈՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

На армянском, русском, английском языках
Ереван, издательство «Советакан грох»

Լուսանկարիչներ՝ Վ. Հ. Ադիյան, Վ. Վ. Կուզմենկո

Խմբ. վարիչ՝ Ս. Ա. Խաչատրյան
Խմբագիրներ՝ Լ. Լ. Սիմոնյան, Մ. Վ. Սահակյան, Ա. Ս. Հովսեփյան
Նկարիչ՝ Զ. Ե. Գալստյան
Գեղ. խմբագիր՝ Հ. Մ. Կարապետյան
Մակետող և տեխ. խմբագր.՝ Է. Հ. Ծանձապանյան
Վերստուղող սրբագրիչներ՝ Օ. Ղ. Թերզյան, Ի. Գ. Եղիազարովա,
Ա. Ս. Հովսեփյան

ИБ 6366

Հանձնված է շտրվածքի 09. 06. 88 թ.: Ստորագրված է տպագրության
09. 01. 89: Վճ. Օ1416: Փորձատ 60X90¹/₈: Թուղթ՝ կալանապատ: Տա-
ռատեսակ՝ «Նորք»: Տպագրություն՝ բարձր: 19,0 պայմ. տպ. մամ.,
85,0 պայմ. մերկ. թերթ., 18,5 հրատ. մամ.: Տպաքանակ՝ 5000: Պատ-
վեր՝ 891: Գին՝ 8 և 80 կոպ.:

«Սովետական գրող» հրատարակչություն, Երևան—9, Տեղյան 91:

Издательство «Советакан грох». Ереван-9, ул. Терьяна, 91.

Типография № 1 Госкомитета Арм. ССР по делам издательства,
полиграфии и книжной торговли. Ереван-10, ул. Алавердяна, 65

ՀԱՍՀ հրատարակչությունների, պոլիգրաֆիայի և գրքի առևտրի գոր-
ծերի պետական կոմիտեի № 1 տպարան, Երևան-10, Ալավերդյան 65.

ISBN 5-550-00174-8

3 л. 80 к.

ՀԱՅ ՀԻՄՆԱԴԱՐԱՆ ԳԻՏ. ԳՐԱԴ.

FL0075596

«ԱՌՈՐԵՍԱԿԱՆ» ԳՐԱԴ.

ՄՀԵՐ
ԱԲԵԴՅԱՆ

A ^{III}
6196

10/80

ՄԻԵՐ ԱԲԵԴՅԱՆ • ՄԻԵՐ ԱԲԵԴՅԱՆ